

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; מועט, לא ממש; טפחא = טפחא – מרכא טפחא – קב' עשוייה לגדול, יחול לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מרקח – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישי; (קרא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קרא אולא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

תבנית מונח ... מונח זרקא מונח ... מונח סגול – עש"ב (372) פעם בתורה וב-3 מהם זרקא זרקא סגול. מרמו להגדיר משהו חלקי (לימוד של פחות משלם אחד), מהענין המרומז בתבנית כולה ואז גורע (מיעוט מופעים) או מוסיף על הענין המרומז בתבנית (רוב מופעים), כל מונח לפני זרקא ולפני סגול עשויים להוסיף עוד נושא חלקי ותוצאה בגריעה או הוספה (הרחבה) על נושא התבנית. באותו אופן מרחיב הפסוק בת-פסוק. דוגמא להרחבה הן ארכי זמן של פחות משנה להוסיף על שנה, דוגמא לגריעה היא קיצור חיים.

1.1 שמות ויקהל לה

שמות ויקהל לה,א:

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עַדְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם:

בעל הטורים אלה הדברים, דרשו מכאן (שבת צז,ב) לשלשים ותשע מלאכות לשבת כמנין אלה, ודברים משמע שנים וה' הדברים לרבות א' הרי ל"ט, ואפילו בדכמה מקומות כתיב אלה הדברים ולא דרשינן ליה; שאני הכא דכתיב במלאכת המשכן (פסוק ד) זה הדבר ושני הכי לכתוב אלה הדברים לדרשה, לעשת, אותיות ל' תשע; וחסר ו'ו; ולומר ל"ט מלאכות יעשו אותם בו' ימים ולא בשבת, תבנית הטעמים תומכת בדרשת **בבלי שבת צז,ב**, לחשב גימטריה מדויקת של ט"ל מלאכות. **אלה הדברים** – יתיב זקף-קטן, יתיב – דווקא כך, בדיוק כך, גי' אלה = ל"ו זקף-קטן – ענין של שניים, כאן **הדברים** – זקף-קטן מרמו לשני ליימודים. לימוד אחד לשניים ככלל המקובל בתורה שבע"פ מיעוט רבים שניים, לימוד שני דרוש תוספת ה"א הידיעה כעוד מלאכה ובסה"כ ל"ט אבות מלאכות.

שמות ויקהל לה,ב:

שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קָדֵשׁ שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל-הָעֵשֶׂה בּו מְלָאכָה יִמָּוֶת:

תורת משה – האלשיך הקדוש ... ושמירת השבת היא לדעת כי אני ה' מקדשכם, ומתדבק בכם על ידי נפש יתירה שאני נותן בכם ומתדבק בך, והוא ככל הכתוב **ובימים השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'**, ... ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרם ינתן לכם כי היא "שבת שבתון לה'" חמדה שהיתה גנוזה אצלו יתברך, ואם כן איפה איך תדחה מה שזולת היותו קדוש מריק בכם קדושה וגם קדושתו קדומה מפני מה שעדיין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיכול בו קדושה אחר העשותו. אך ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת, כי כל איש ישראל קדוש יאמר לו "כי קדש ישראל לה'". **יהיה** – קדמא ע"פ תורת משה מרמו אל קדושה קדומה של השבת קודם לכריאה ולמתן תורה **לכם קדש שבת שבתון** – מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שאינם חייבים לחול ביחד, והיינו יש מצבים כמו ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת בהם, הקדושה הקדומה נדחית מפני קדושת איש ישראל.

נענין בפסוק דומה מאד ב-**שמות כי תשא לא,טו**

שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבְּתוֹן קָדֵשׁ לַה' כָּל-הָעֵשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יִמָּוֶת:

תורת משה – האלשיך הקדוש

ועל מידת יום ביום אמר "ששת ימים וכו' **ובימים השביעי שבת שבתון**", שהיא קדושה כפולה שאינו קדש של נפש יתירה שבעדם מבחינת שכינה של מידת לילה, כי אם "קדש לה'", שנתווסף בנפש יתירה שקיבל בעדה יום שבת מבחינת שכינה בחינת השם הגדול. וזהו אומרו "קדש לה'" הוא השם הגדול. ולא שיש הפרש בעונש של עושה מלאכה ביום לעושה בלילה, כי לא כן הוא, כי "כל-העשה מלאכה ביום השבת" שהוא בכללות היום שכולל לילה ויום "מוֹת יִמָּוֶת".

ואמר "ששת ימים יעשה מלאכה", לומר כי זולת הטעם האמור בבלתי דחות מלאכת המשכן את השבת יש טעם אחר. והוא, כי לא היה רווח בדבר, כי אם מלאכת המשכן הייתה נעשיית בטבע היתה אומר שטוב לדחות שבת לקרב השראת שכינה בימים מועטים. אבל **ששת ימים יעשה מלאכה כמאליה** שאפילו אינו אומר בששת, לרמוז שאין המלאכה הזאת תחת הזמן, כי אם כבריאית העולם "כי ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' (פסוק ט"ו). ואם כן כל מה שהיה ראוי ליעשות ביום השבת נעשה גם הוא בחול. או שיעור הכתוב בדרך אחרת. שאומר הוא יתברך **ששת ימים יעשה מלאכה** כמאליה, בזכות ש"ובימים השביעי" יהיה "שבת שבתון קדש" לשם ה' כו'. ולהיות כי על מידת יום המתחסת לתואר זכר, אמר "יעשה" ולא אמר תעשה שעל ידי זכות היום יהיה כן. ולא אמר ענין זה גם בלילה, על כי דרך המלאכה ליעשות ביום.

טט – **ששת ימים יעשה מלאכה** – מונח זרקא מונח סגול, תוספת מסוג הענין על הענין, מלאכה על מלאכה, כפירוש **תורת משה** (א) ששת ימים המלאכה נעשתה **כמאליה** בדומה לבריאת העולם ע"י ה' ואם כן כל מה שהיה ראוי ליעשות ביום השבת נעשה גם הוא בחול – הספק העשיה בששה ימים עשה גם עבור היום השביעי.

(ב) בתורת החסידות (**שמות כי תשא לד,בא**) **ששת ימים תעבד** ותוסיף בתוכך מקום ל- (**שמות תרומה כה,ח**) **ועשו לי מקדש ושכנתי**

פתוקים:

שבת שבתון קדש – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, ע"פ **תורת משה – האלשיך הקדוש** אלו הנפש של כל יום ועוד הנפש יתירה, והענין שחל עליהם הוא קדושה שאינה קדושת הנפש היתירה אלא מעלה ממנה, קדושה שמקורה מ- **קדש לה'**, – סלוק, מגביל לומר שזאת קדושת השם הגדול בלבד, שנתווסף בנפש יתירה שקיבל בעדה יום שבת מבחינת שכינה בחינת השם הגדול.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תפנית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל – מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב עשוייה לגדול, יתור להבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מרכא-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחר נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישית; (קדמא – סודר קדמות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מוחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוחיצה; פזר – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

שמות כי תשא לא,ג:

[ינ] ואתה דבר אל-בני ישראל לאמר אך את-שבתתי תשמרו
 כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת פי אני ה' מקדשכם:

ואתה דבר אל-בני ישראל – גרשיים קדמא מהפך פשטא, תבנית המופיעה בתורה כ-13 פעם (כולל אזלא גרש במקום גרשיים) ומשמעה החלה פעולה, לעתים לפני זמנה שלא כמו כאן שהתחילה בזמנה, הושעתה, ותחל שוב. כאן ע"פ **בבלי יבמות ה** – עשה של ברית מילה הדוחה לא תעשה של שבת, השבת החלה, באה מצוות עשה שהלא תעשה נדחה מפניו, וכאשר העשה מסתיים, הלא תעשה חוזר לשרות.

רמב"ן (יג) **אך את-שבתתי תשמרו** – אעפ"י שתהיו רדופין בזריות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה; כל 'אכין וירקין' – מעוטין; למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רבנו שלמה; **ולא נתכוון אצלי**, כי לפי מדרש רבותינו (ראה ירוש' ברכות ט, ט, [יד,ב]), ב'אכין וירקין' **מעט בשמירת השבת**, כי המיעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדבר המצווה בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן, יהיה מותר לעשותה בשבת! **ובירושלמי במסכת יומא (ח,ה, [מה,ב])**: מנין שפיקוח נפש דוחה את השבת? רבי יודן אומר: **אך את-שבתתי תשמרו**; אבל המיעוט הזה – למילה או לפיקוח נפש וכיוצא בהם, שהם דוחים אותו. ומלאכת המשכן שאינה דוחה השבת – מפני שהזוהר בה (בשבת) בכאן.

דחית שבת מפני ברית מילה

בראשית לך לך יז, י – יא:

[י] זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו הקול לכם כל-זכר:
 [יא] ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם:

ברית מילה יצא ללמד על עצמו, שדוחה שבת, מגזרת הכתוב מצוות עשה של ברית מילה דוחה חומרת לא תעשה של שבת, כי נכרתה על המילה י"ג בריתות.

רמב"ן ואחר כן צוה שישמר אברהם הברית הזאת, ותהיה המילה "לאות ברית" (להלן, יא); והנה האות הזה את השבת, ולכן ידחה אותה; והבין זה.

דחית שבת מפני פקוח נפש

ירושלמי יומא פ"ח ה"ה (וילנה מ"א א)

מניין שספק נפשות דוחה את השבת. ר' רבהו בשם ר' יוחנן (**שמות כי תשא לא,ג**) **אך את-שבתתי תשמרו** מיעוט. אמרה תורה חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה.

שמות ויקהל לה,ג:

לא-תבערו אש בכל משבתיכם

ביום השבת: פ

רמב"ן (ג) **לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת**: – ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר (**לה,ב**) **כל-העשה בו מלאכה יומת**, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר בעשרת הדברות (לעיל **ט,ב**) **לא-תעשה כל-מלאכה**, ואמר מלאכה סתם, והיה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות (**דברים דאה ט,זח**) **לא תעשה מלאכה** ואין אוכל נפש בכללו, ולכן הזכיר בפירוש שאף אוכל נפש אסור בו: וכלשון זה מצאתי במדרש (**מכילתא** כאן) רבי נתן אומר **לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת**: למה נאמר, לפי שהוא אומר (**לה,א**) **ויקח משה את-כל-ערת בני ישראל**, שומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר, להטמין לו את החמין, ולעשות לו מדורה בשבת, ת"ל **לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת**: וזה קרוב למה שאמרנו, שלא היו מלאכות הללו שהן הנאה לגופו בכלל איסור הראשון. ורצה רבי נתן לומר שלא הוצרך הכתוב לאסור אפייה ובשול ושאר צרכי אוכל נפש, שכבר אמר להם **את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו** (לעיל **בשלח טז,טז**), אבל עדיין כל מלאכות שאדם נהנה בהן ואינן עושין אלא הנאה לגוף כגון הדלקת הנר ומדורה ורחיצת גופו בחמין יהיו מותרות כי זה מעונג שבת, לכך נאמר **לא-תבערו אש** לאסור הכל:

לא-תבערו אש – מונח זקף-קטן, שני לימודים, ע"פ **רמב"ן** (א) לא להבעיר אש למלאכות שאינן הנאת הגוף של המבעיר אלא לעבודה כי אלה נאסרו בעשרת הדברות, ובהם נכלל אוכל נפש שפורט בפר' בשלח פ"ה המן שיעשה ביום ששי ולא בשבת (**ב**) לא להבעיר אש למלאכות שהינן להנאת הגוף כגון נר, והטמנת חמין, ומדורת חימום וחמין לרחיצת הגוף שלא נכללו באיסור (א).

ביום השבת: – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מההגבלה של הסלוק וגם בתפקיד של התפשטות אלפניו להודיע כי ההלכה **לא-תבערו אש בכל משבתיכם** אשר ע"פ רמב"ן מתיחסת לשתיים או שלוש סוגי מלאכת הבערה: (א) מלאכה שלא להנאת הגוף ובה הרמב"ן מכליל צרכי אוכל נפש, (ב) מלאכה שהיא להנאת הגוף, ההלכה הזאת ע"פ טעם **ביום השבת**: – טפחא סלוק, במלוא היקפה מוגבלת ליום שבת בלבד ולא ליום טוב!!! **אבל ביום טוב** התיר הבערה ע"י העברה מאש קיימת כנאמר בחג המצות (**דברים דאה ט,זח**) **לא תעשה מלאכה** ואין אוכל נפש בכללו וכן הדלקת נר ורחיצת ידים ורגלים ופנים בחמין, ומיצוב מלת **השבת**: בטעם סלוק מתואם עם ההיתר של הבערת אש ביום טוב לצרכי אוכל נפש הכתוב במקום אחר.

בכל משבתיכם – טפחא אתנה, אתנה מגביל את ענין **משבתיכם** להוציא ממנו את המשכן והמקדש שבו מבעירים אש בשבת.
בכל משבתיכם – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מההגבלה של האתנה וגם בתפקיד של התפשטות אלפניו לרבות בין בארץ בין בחו"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-פסוק – מגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף, תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישית; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מוציא; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 שמות (ויקהל פקודי) ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,א:

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אליהם ואלה הדברים אשר-צוה ה' לעשות אתם:

מכילתא דרבי ישמעאל ויקהל - מסכתא דשבתא פרשה א

פרשת ויקהל ויקהל ויקהל וגו'. למה נאמרה פרשה זו, לפי שהוא אומר (שמות תרומה כח,ה) ויעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: , שומע אני בין בחול בין בשבת, ומה אני מקיים (שמות ל"ח לא,ד) מחלליה מות יומת, בשאר כל מלאכות חוץ ממלאכת המשכן; במלאכת המשכן, ומה אני מקיים, ויעשו לי מקדש, בשאר כל הימים חוץ מן השבת; או אף בשבת, והדין נותן, ומה עבודה שאינה באה אלא מכח המכשירין הרי היא דוחה שבת, מכשירי עבודה שאין עבודה באה אלא מכחן, אינו דין שידחו את השבת, כגון שניטלה קרנו של מזבח או שנפגמה הסכין, שומע אני יתקנם בשבת, תלמוד לומר ויקהל משה, בחול ולא בשבת.
ויאמר אליהם ואלה הדברים וגו'. רבי אומר, להביא שלשים ותשע אבות המלאכות שאמר להם משה על פה.

תורה תמימה ויאמר אליהם וגו' למה נאמר, לפי שנאמר ועשו לי מקדש, שומע אני בין בחול בין בשבת, ת"ל ויאמר להם (כנראה ט"ס וצ"ל ויאמר אליהם) [בן] ששתי ימים תעשה מלאכה - בחול ולא בשבת^(א) [מכילתא]:

תורה תמימה הערה א) ... ונראה דלכן הו"א כן, משום דהיינו אומרים כמו שהותרו קרבנות בשבת כך הותרה מלאכת המשכן דשניהם צורך גבוה הן. ... והנה ביבמות ו' א' יליף דאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת מדכתיב (ר"פ ו' קד"ט, ז) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו, כולכם חייבין בכבודי, יעו"ש. ונראה דאע"פ דדרשה שלפנינו יותר מבוארת לענין זה, דאיירי בבנין ביהמ"ק ובמלאכת שבת, בכ"ז ניחא ליה להביא משם יען דהגמרא רוצה לילף דגם יו"ט אין בנין ביהמ"ק דוחה, וסתם שבת כולל גם יו"ט כמבואר בשבועות ט"ז ב' ו'וע"ל בס"פ בא בפסוק והיה לך לאות על ידך מש"כ מזה] וא"כ בכלל הלשון את-שבתתי תשמרו הוי גם יו"ט, משא"כ שבת דכתיב בפרשה זו בודאי אין כולל יו"ט, שהרי דרשין בסמוך הפסוק [ג] לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת, ביום השבת אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר ביו"ט, יעו"ש:

ויאמר אליהם – מונח אתנח, ויאמר – מונח מרבה ברמז על הצווי דאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת את הצווי דאין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט. תורה תמימה מביא לימוד זה ממלים בויקרא קדשים, והוא מרומז כאן בטעמים.

אליהם – אתנח, מגביל ללמד לכוון היטב כי דברי תורה ככלל והלכות שבת בפרט הן כהרים תלויין בשערה. ולתמיכה מובא ספרי דברים פיסקא שלה, וגם מדרש תנאים (דב' האוינו לב,מו) ויאמר אליהם שים לב לכל הדברים, מיכן אמרו צריך אדם לכוון לבו ועיניו ואזניו לשמוע דברי תורה ואם לאו אין בידו כלום כגון שני ביחזקאל (יחז' מד,ה) בן אדם שים לביך וראה בעיניך ובאזנך שמע ומה בית המקדש שנראה בעינים ונמדד ביד צריך שיהו לבו ועיניו ואזניו מכוונין דברי תורה שהן כהרים תלויין בשערה על אחת כמה וכמה כדי להבין וגו'.

ומהמוסבר לעיל אפשר להסביר כי אליהם – אתנח, מגביל להבחין ב- אליהם הדברים – יתיב זקף-קטן, אליהם – יתיב בתפקיד בדיוק כך – הבחן הייטב בהבדל בין הדברים – זקף-קטן, שני צרכי גבוה אשר-צוה ה' לעשות אתם.

צורך גבוה (א) בנין בית המקדש שהוא צורך גבוה לא תעשהו בשבת וביום טוב; צורך גבוה (ב) מעשה קרבנות שבת ויום טוב לעשות אתם – מרכא סלוק. לעשות – מרכא מרבה היתר שימוש במכשירים לעבודת הקרבנות, אתם – סלוק מגביל שלא לתקן מכשירים לעבודת הקרבנות, שהיה הוה אמינא לומר שכיון שהקרבנות תלויים במכשירים אז גם תיקונן היה מותר.

שמות ויקהל לה,ב:

ששתי ימים תעשה מלאכה

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'

כל-העשה בו מלאכה יומת:

ששתי ימים תעשה מלאכה – מונח זרקא מונח סגול, וביום השביעי – מונח רביעי, יהיה קדמא לכם קדש שבת שבתון – מרכא תביר מרכא טפחא, לה' – אתנח

רש"י ששתי ימים הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

• טט – מה שפירש רש"י על ששתי ימים הקדים להם וגו' כאילו כל המלים המקדימות את יהיה – קדמא הם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, הזמן המסוגל לעשייה (מונח זרקא מונח סגול) היינו זמן זרקא – פעילות ומלאכה המסוגלת – סגול להמשכת והנחת – מונח, ברכה. והזמן הלא מסוגל למלאכת המשכן הוא מעבר לששת ימים היינו שבת.

ששתי ימים תעשה מלאכה, טט – ע"פ תורת משה – האלשיך הקדוש זרקא סגול מרמז היעשות מלאכת המשכן בששת ימים מאליה כי אין מעצור לה' להצליח בששת ימים יותר מאילו היו עושים במלאכה בשבת, כאשר בריאת עולם עשה שלשה דברים בכל יום ובששי ששה שלשה בעד היום עצמו ושלשה בעד השבת שאחריו.
ואתו פירוש ראה שמות כי תשא לא,טו:

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה', תורת משה – האלשיך הקדוש ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרם ינתן לכם

כי היא שבת שבתון לה' חמדה שהיתה גנוזה אצלו יתברך, ואם כן איפה איך תדחה מה שזולתה היותו קדוש מריק בכס קדושה וגם קדושתו קדומה מפני מה שעדיין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיכול בו קדושה אחר העשותו. אך ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת, כי כל איש ישראל קדוש יאמר לו "כי קדש ישראל לה'".

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשקפה: אתנה, סליק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא – טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששניה לגדול, יחור לרבות, מכל מוקם; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מוקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישית; (קדמא – סדר קדימות; אולא = ג'יש = ג'שיים – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנישוא אחר בהלכה;

יְהִיָּה – קדמא ע"פ תורת משה מרמז אל קדושה קדומה **לְכֶם קִדְשׁ שַׁבְּתוֹן** – מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים קשורים לנושא אחד (כאן שבת) החלוקים ביניהם בהלכה לגביהם ביחס לנושא, והיינו יש מצבים ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת בהם הקדושה הקדומה נדחת מפני קדושת איש ישראל.

ספר הישר (חלק התשובות) סימן ו

שבת/ דף י"ח ע"א שאסרו בית שמאי משום שביתת כלים ובית הלל לית להו שביתת כלים ושירי להניח בהן חטין והן שחונין כל השבת, וכ"ש שאם ע"י גוי בקבלנות שהוא מותר. ורבותינו שפוסקין בכל מקום שביתת כלים דאורייתא היא ליתא. וכן כ"ח כדברי המקיל בשביתת כלים אבל ברחיים פליג עלאי, ולא ידענא טעמא דמשמיעת קול לית לן ועד שיתברר לי טעמו לא אאסור אותן **(שם שבת י"ח ע"א/ עיין תוס' ד"ה והשתא)** ועוד נראה לי להתיר קבולת מדאמרינן בשלהי פ"ק דע"ז **(דף כ"א ע"ב ועיין שם תוס' ד"ה אריסא)** דמשכירין שדות אבל לא מרחץ, וטעמא מפרש בגמרא דגבי שדה אמר' אריס אריסותיה קעביד, א"כ אריסות גוי בשדה דהוא מפרסם טובא שרי דהוה ליה קבולת. ואפי' ר"ש בן אלעזר דפליג בגמרא ומפרש טעמא דאריס אריסותיה קעביד לית ליה, ואוסר שדה משום דנקראת על שמו, גם משם נמצינו למדין, כי אם לא היתה נקראת על שמו של ישראל אלא בתורת אריסות שהיה מותר.

יְהִיָּה לְכֶם קִדְשׁ שַׁבְּתוֹן – קדמא מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים קשורים לנושא אחד (כאן שבת) החלוקים ביניהם בהלכה לגביהם ביחס לנושא, (א) הבחנה בין שביתת הישראלי ובין שביתת כליו רבותינו שפוסקין בכל מקום שביתת כלים דאורייתא היא ליתא אם קדם והתחיל במלאכה ע"י כלים לפני השבת (ב) הבחנה בין שביתת הישראלי ובין הנאה ממלאכת השבת עם קדם ומסר עבודה בקבלנות לנכרי ובתנאי שלא מפרסמים כי העבודה עבור יהודי.

מאור ושמות פרשת ויקהל

הנה **בפרק ב' דביצה (טז,א)** אמרו חז"ל על שמאי הזקן, שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד מצא בהמה נאה היה אומר זו לשבת, מצא אחר נאה הימנה – מניח את השניה ואכל את הראשונה. אבל הלל מדה אחרת היתה בו, שכל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר (תהלים סח כ) **פְּרוּף אֲדֹנָי יוֹם יוֹם**. ותניא נמי הכי, בית שמאי אומרים – מחד בשבת לשבת, ובית הלל אומרים – ברוך ה' יום יום. ביאור דבריהם הוא על פי מאמרים **בזוהר יתרו (ח"ב פח א)** רבי יצחק אמר, כתיב (בראשית ב ג) **וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי**, וכתיב **בְּמִן (שמות טז כו)** וביום השביעי שבת לא יִהְיֶה בו, כיון דלא משתכח ביה מזוני – מה ברכתא אשתכח ביה; אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כו', דהאי יומא מתברכין מינה כל שיתא יומין עילאין, וכל חד וחד יהיב מזוני לתתא, כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכין ביומא שביעאה, עכ"ל.

נחזור לעניינינו, ולכן תיקנו לנו הראשונים ז"ל לומר כל יום בשיר של יום 'היום יום ראשון בשבת' יום שני בשבת' וכן בכל יום, כדי להמשיך בפיו על ידי אמירתו קדושת שבת אל היום ההוא. וכן בכל מעשה אשר יעשה יאמר, ... על ידי זה תגדל גם כן השפעת שבת להריק אל ימים הבאים. ועל זה רמזו ז"ל (ע"ז ג א) באמרום מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת.

וזה הוא ענין שמאי והלל; ששמאי היתה מדתו להכין עצמו בפיו לשבת הבאה, ועל ידי זה כל מאכל שאכל מחמת שהכין את הבהמה הזו בפיו מתחלה לכבוד שבת – חלה עליה קדושה מקדושת שבת הבאה, ובאכלו המאכל קיבל קדושת שבת הבאה מאחד בשבת ואילן. ובית הלל היתה מדתו בכל מעשיו לשם שמים, וממילא נמשך קדושה אל כל מעשיו, וקדושת שבת קיבל משבת שעבר. וכמאמר הזוהר הקדוש דכל חד וחד יהיב ביומוי מהאי ברכה דמתברכין ביומא שביעאה. ...

ומעתה נבוא לביאור הכתובים; ויקהל משה וגו' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם מלת 'אותם' כמו (בראשית לו יח) **וַיִּתְּנָלָו 'אֹתוֹ' שפירש בו רש"י ז"ל: כמו אָתוּ עִמּוֹ. ביאורו, שאלה הדיבורים אשר ציוה ה' שְׁכַל מה שתעשו - תעשו אותם פירוש, שתאמרו הדיבורים בכל עשייתכם. וביאר אחר כך מה הם הדיבורים **שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִיָּה לְכֶם קִדְשׁ** כלומר, שכל מה שתעשו בששת ימי המעשה - תעשו באופן זה, שתזכירו ותאמרו באתם עושים זאת בשביל ש-**בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִיָּה לְכֶם קִדְשׁ** וצריך לענונו, ...**

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִיָּה – מונח רביע קדמא, בתפקיד ששה ימי השבוע קשורים לקדושת שבת הקודמת (כהלל) או קשורים לקדושת שבת הבאה (כשמאי) **לְכֶם קִדְשׁ שַׁבְּתוֹן** – מרכא תביר מרכא טפחא, קשור לענין עונג שבת כפסיקת השו"ע.

שמאי המכין מכל ימי השבוע אל השבת הוא גם סובר שיש להשבית את הכלים בערב שבת. הלל האומר ברוך ה' יום יום, הוא גם סובר שאין חובה להשבית הכלים, כי אין איסור הנאה ממעשי השבת.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף א א (א) [א*] ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים (ב) מנין מאה ברכות. הגה: ואם רגיל בשנית [א] צהרים (ג) אל יבטלנו, (ד) כי עונג הוא לו (טור).
שערי תשובה סימן רצ ס"ק [א]

[א] **צהרים** - עבה ט' וע' בא"ר בשם ס"ח שאין לומר כן אפי' חפץ לכתוב תורה במ"ש אלא יאמר כי שבת היום וע"ש בשם של"ה שלא ירבה כו' אדרבה חייב אדם לחדש חידושי תורה כמ"ש בזוהר דכמ"ש בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקב"ה מה חידוש אמרת בתורה כו' ובמח"ב בשם דעת חכמה בשם האר"י שאם מחדש בתורה מעטרין לאביו באותו עולם לכן נסמך כיבוד למצות שבת, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה וכתב בבר"י שכתבו בשם האר"י שהיה ישן ב' או ג' שעות בשבת וכתב מח"ב שרבים מקיימים מנהג האר"י ומי יתן אם יקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו כי קודש הם ע"ש:
משנה ברורה סימן רצ (ג) אל יבטלנו - ומ"מ [א] לא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענונו ביותר וכדלקמיה בהג"ה אין הפיי שיכלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. כתבו הספרים בשם הזוהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה:

יְהִיָּה לְכֶם קִדְשׁ שַׁבְּתוֹן – קדמא מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים (כאן בעלי בתים ותלמידי חכמים) המצויים למעט בשינת ותענוגי שבת ולהקדישם ללימוד תורה. אבל תלמידי חכמים הלומדים כל השבוע (כעין קדמא לשבת) יתענוגו יותר (כדי שיובחן אצלם הבדל בין שבת לחול). וכל זה כדי שיהיה השבת **לְהָ** – אתנה, מגביל מחשבות ודיבור לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשקפה: אתחן, סליק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפחא – קב עשוייה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי; (קדמא – סודר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מוציאה; פזר – דרוש מהפסוק ריעון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

שמות (ויקהל פקודי) ויקהל לה, א.

1.3 שמות (ויקהל פקודי) ויקהל לה, א.

שמות ויקהל לה, א:

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר-צוה ה' לעשות אתם:

(לה, א) ויקהל משה – מונח רביע, ללמד על שש כפרות (מסומנות טט – א – 1) בתוך) **מדרש אגדה (בובר) שמות פרשת ויקהל פרק לה**
[א] ויקהל משה. זה שאמר הכתוב מי כהחכם [ומי] יודע פשר דבר וגו' (קהלת ח' א'), אשריהם הצדיקים שיודעים לעשות פשרה בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך אמר משה רבינו ע"ה [ויקהל, טט – א] תבוא ועשו לי מקדש (שמות כ"ה ח'), ותכפר על מעשה העגל, שנאמר בו קום עשה לנו אלהים (שם לב א'), (טט – ב) ותבוא קהלת משה רבינו, שנאמר ויקהל משה את כל עדת וגו' ותכפר על קהלת אהרן, דכתיב ויקהל העם על אהרן (שם שם), (טט – ג) [ותבוא אמירת משה רבינו שנאמר ויאמר אליהם משה, ויכפר על אמירת אהרן, שנאמר ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים (שם שם), (טט – ד) תבוא אמירת זה הדבר (פסוק ד'), ותכפר על אמירת כי זה משה האיש (שם לב א'), (טט – ה) תבוא אלה הדברים, ותכפר על אמירת אלה אלהיך ישראל (שם שם ד'). (טט – ו) תבוא נתינת הזהב התנופה, ותכפר על נתינת זהב העגל, ועליו אמר דוד ע"ה 'לטובים ולישירים בלבונם (תהלים קכ"ה ד):

(לה, א) ויקהל משה – מונח רביע, ללמד על יותר מארבע הקהלות לדורות (מסומנות טט – א – 1) בתוך) **ילקוט שמעוני תורה פרשת**

ויקהל רמז תח (לה) ויקהל משה (לה, א), רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקדוש ברוך הוא עשה לך קהלות גדולות ודורוש לפנייהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות (טט – א) בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני, מכאן אמרו משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בעניניו של יום (טט – ב) הלכות פסח בפסח (טט – ג) הלכות עצרת בעצרת (טט – ד) הלכות החג בחג, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקדוש ברוך הוא מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי שנאמר ואתם עדי נאם ה' ואני אל, (טט – ה) מן הסתם לדרוש לפני ראש השנה בהלכות ר"ה ושופר ומוסר תשובה (טט – ו) לפני יום הכפורים בהלכות יו"כ ותשובה (טט – ז) וכן נהוג לפני חנוכה ופורים ועוד סיבות .

רמב"ן (א) ע"פ הבנה ב-רמב"ן ... ואמר לכלם ענין המשכן, אשר נצטווה בו מתחלה, קודם שבור הלוחות; כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו לוחות שניות וכרת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולא האבת כלולותם (ע"פ יר' ב, ב), ובידוע שתהיה שכנית בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמי' כה, ח), ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטווה מתחלה.

משכן ומקדש של מעלה צורתם בכסא הכבוד המרומז במונח רביע, ומשה מקהיל ומלמד צורתם שלמעלה אל בני ישראל לעשות משכן לשכינתו למטה לכעין שכינתו בכסא הכבוד.

(ב) **(שמי' ו' לה, א) לא-תבערו אש** - מונח זקף-קטן, שני לימודים, ובשני רבוי מצבי עונג שבת שלא להבעיר עבורם אש, ע"פ **רמב"ן (א)** לא להבעיר אש למלאכות שאינן הנאת הגוף של המבעיר אלא לעבודה כי אלה נאסרו בעשרת הדברות, ובהם נכלל אוכל נפש שפורט בפר' בשלח פר' המן שיעשה ביום ששי ולא בשבת (ב) לאסור הדלקה לשם הנאת הגוף בעונג שבת, נר, הטמנת חמין, מזורה לחימום הגוף, מזורה לחימום מים לרחצה בחמים, ולרבות מכך איסור הדלקת אש לכל עונג שבת, שלא נכללו באיסור (א)

את-כל-עדת – תביר בני ישראל – מרכא טפחא, יתור לרבות את בנות ישראל לבנין המשכן, כי אם נאמר שבנין המשכן היא מצוה שהזמן גרמה, כי נעשית רק בימי חול, אז נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמה. אבל היות ובנין המשכן הוא לשם הקרבת קרבנות ובה גם נשים חייבות כגון יולדת, ותודה, וניזירה וזבה ונדר ומעשר בהמה ובכורות, לכן מרבים אותן לבנין המשכן.
את-כל-עדת – תביר, (א) ללמד שנשים משתתפות בבנין המשכן מענין הקרבנות ולא מצד מעשה העגל כי התנגדו למעשה זה.

(ב) ממעט מהתיקון על מעשה העגל את הגורם לקלקול כפי' **אלשיך שמות פרק לה, א ...** כלל הדברים כי כל חפץ ה' בנדבת המשכן היה לתקן את אשר עותו בעגל לשוב על ידי כך עד ה' אליהם ולדבקה בו. על כן כל שלשת הדברים הראויים לאשר את נפשו החליא ובא לרפאותה, מעין כל תרופת מחלת הגופות יחוייב שם ימצאון ושם יהיו הלא המה: א. לרפאות בדבר מקביל אל מעשה העון, ב. להרחיק הגורם אותו, ג. לזוהר מכל הדומה אל כיעור העון, ומה גם במעשה התיקון כל ימצא בו לכלוך עון בל תהיה מצוה הבאה בעבירה וישונו עוד להתקלקל חלילה:

(ראשון) וזה מאמרו יתברך **ויקהל משה** וכו'. והוא כי כאשר חטאו היה על ידי הקהל כמה דאת אמר (לעיל לב א) ויקהל העם על אהרן, כי זולת חומת העון היה גם ברבים שהוא חילול ה', על כן גם בתיקון צריך יהיה כן בהקהל לקדש ה' במה שיעשו התיקון והתשובה. וזהו ויקהל משה:

ועל השנית להרחיק הגורם אמר את כל עדת בני ישראל, כלומר אך לא את הערב רב כי המה היו גרמת נזקים, כהסכמת ספר הזוהר (כי תשא קצא א) ומדרש רבותינו ז"ל (תנחומא כי תשא יט) כי המה עשוהו בלהטיהם, על כן ירחקו מהם ולא יהיה להם חלק במשכן ה': ועל השלישית שלא יתערב איזה לכלוך עון במעשה התיקון, אמר אלה הדברים וכו' ששת ימים וכו', והוא בל יחללו שבת במעשה המשכן באחת מארבעים מלאכות אשר היו כלם במשכן.

שמות ויקהל לה, כב:

ויבאו האנשים על-הנשים

כלו נדיב לב הביאו חת ונזים וטבעת וכמוז כל-כלי זקב וכל-איש אשר הניף תנופת זקב ה':

חת ונזים וטבעת וכמוז - מונח אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולקבל תכשיטי נשים מכל סוג, הקיש קבלת תכשיטים ממקום מוצנע כמו כומז למקום גלוי כמו חת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
הפצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא – טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשוי לגדול, יתור להיות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; ספסן – סדור שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – זקף; השלישי; (קרא – סדר קדימות; אלא = ג'ש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קרא אולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראס – דרוש בפסוק שער, מוחיצה; תלישא – גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שמות ויקהל לה, כז – כח:

[כז] וַיִּנְשָׂאֵם הַבָּיִא אֶת אֲבְנֵי הַשֵּׁהם וְאֶת אֲבְנֵי הַמִּלֵּאִים לְאֹפֹד וְלַחֹשֶׁן:

[כח] וְאֶת-הַבְּשָׂם וְאֶת-הַשֶּׁמֶן

לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְלַקְטֹרֶת הַסַּמִּים:

וְאֶת-הַבְּשָׂם וְאֶת-הַשֶּׁמֶן - טפחא אתנה, **לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן **וְלַקְטֹרֶת הַסַּמִּים** - מרכא סלוק
• הבשם הוא שמן המשחה, השמן הוא שמן המאור. הצווי על שמן המאור הוא בפרשת תצוה וקודם לצווי על הבשם בפרשת כי תשא.
בסיפור על המעשה, שמן הבשם קודם לשמן המאור **וְאֶת-הַבְּשָׂם וְאֶת-הַשֶּׁמֶן** - טפחא אתנה, אבל בתפקיד השמנים (לה, כח) המאור קודם
למשחה ולקטורת הסמים **לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן **וְלַקְטֹרֶת הַסַּמִּים** - מרכא סלוק
בתורה יש 23 מופעי זקף-גדול לפני זקף-קטן בין שני קיסרים (בין סלוק לאתנה או בין אתנה לסלוק) **לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן תפקיד של שני מהסדר הטבעי כפרש"י ע"פ תנחומא, וכן וחסרון בעין טובה כפירש"י "פני מנחם" הנשיאים היו צריכים להתנדב ראשונים ולא לומר שישלימו, כי יש בזה חיסרון של עין טובה מניין להם שאחרים לא ימלאו כל הנדרש.
רש"י (כז) **והנשיאים הביאו וגו'** - אמר רבי נתן (ראה ספ"ב מה): מה ראו הנשיאים להתנדב בחנכת המשכן תחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו נשיאים: יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר "והמלאכה היתה דים" (שמ' לו, ו), אמרו נשיאים: מה עלינו לעשות? **הביאו את אבני הששה וגו'** - לכך התנדבו בחנכת תחלה. **ולפי שנתעצלו מתחלה, נחסרה אות משמם: והנשיאים** (בנוסחא: והנשאם) כתיב (ראה תנח' פקדי יא).

וְאֶת-הַשֶּׁמֶן לְמֵאֹר - זקף-גדול, שלוש נקודות **בבלי מנחות פו, א** מתני'. שלשה זיתים הן, ובהן שלשה שלשה שמנים.

היית הראשון, ... הראשון למנורה והשאר למנחות.

השני, ... הראשון למנורה והשאר למנחות.

שלישי, ... הראשון למנורה והשאר למנחות.

ועוד לימוד זקף-גדול – שתי נקודות באופן אחד ונקודה אחת באופן אחר כנאמר במשנה הבאה מתני'. הראשון שבראשון אין למעלה הימנו, שמן הכתית מראש האילן הוא הזך משלושה השמנים הכתית והשניים האחרים פחותים ממנו.

שמות ויקהל-פקודי בשבת של פרשת החודש. **(לה, כז) וַיִּנְשָׂאֵם** (כתיב חסר) ... ובפסוק הבא **(לה, כח) ... וְאֶת-הַשֶּׁמֶן** - אתנה **לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול.

הפסרת פרשת החודש לקראת ראש חדש ניסן ב-**יחזקאל מה** מלמדת על הכנת המקדש לתיפקודו ולתפקיד המרכזי של הנשיא בהכנה. ופי' **רש"י** (מ, רז) כי הנשיא הזה כהן גדול מדבר ... ומשמו של רבי מנחם שבמלך מדבר. בין תפקידיו חיטוי המקדש בפר-בן-בקר לחטאת בראש חודש ניסן, וחיטוי המזבח החיצון בפר חטאת בי"ד ניסן לקראת חג הפסח הראשון אחרי הגאולה כנאמר **יחזקאל פרק מה [ז] וְעַל-הַנְּשִׂאִים יִהְיֶה הַעֹלֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בַּחֲנֻכִּים וּבַחֲדָשִׁים וּבַשְּׂבָחוֹת כָּל-מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא-יַעֲשֶׂה אֶת-הַחֲטָאֹת וְאֶת-הַמִּנְחָה וְאֶת-הַעֹלָה וְאֶת-הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית-יִשְׂרָאֵל: ס**
[יח] כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי הו' בְּרֵאשֹׁן בְּאֶתֶר לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פֶּר-בֶּן-בֶּקָר תְּמִים וְחֲטָאֹת אֶת-הַמִּקְדָּשׁ:
[יט] וְלָקַח הַפֶּהֶן מִמֶּנּוּ הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל-מִזְבֵּחַ הַבָּיִת וְאֶל-אַרְבַּע פְּנוֹת הַעֲזָרָה לְמִזְבֵּחַ וְעַל-מִזְבֵּחַ שְׁעַר הַחֲצָר הַפְּנִימִית:
[כ] וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁבְּעָה בַּחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שְׁנָה וּמִפְתֵּי וּכְפָרְתָם אֶת-הַבָּיִת:
[כא] בְּרֵאשֹׁן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפֶּסַח הַזֶּה שְׁבַע יָמִים מִצֹּת יֶאֱכַל:
[כב] וְעֵשָׂה הַנְּשִׂאִים בֵּינָם הַיּוֹם הַהוּא בְּעֵדוֹ וּבְעַד כָּל-עַם הָאָרֶץ פֶּר חֲטָאֹת:

(מה, כא) בראשון - תלישא-גדולה בארבעה עשר - קדמא ... **הג שבעות ימים** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן, תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול, שינוי גדול מהסדר הרגיל כפי' **רש"י** כי מדובר בהוראת שעה בדומה לימי המילואים להקרבת קרבן הנשיא להכשרת המזבח החיצון לקרבן פסח של הציבור בפסח הראשון לאחר הגאולה בבית השלישי יב"א ולפי פי' **רד"ק** אל כרחינו חדוש יהיה בקרבנות לעתיד.

רמז א' **[כז] וַיִּנְשָׂאֵם** - אפשר לקרא והנשיא שלהם, ע"פ רש"י יביא בהוראת שעה, קרבנות פר חטאת מיוחדים להכשרת המקדש ולהכשרת המזבח החיצון בבית השלישי. ע"פ רד"ק יהיה כך כל שנה בערב פסח וזה שינוי וחינוך גדול על הכתוב בתורה.
רמז ב' - רש"י ורד"ק שדברי יחזקאל נראו סותרים את הכתוב בתורה ורצו לגונם. זכור לטוב חנניא בן חזקיה בן גרי(י)ן (גוריון) שהעלה ג' מאות גרבי שמן לעליה ופירש את נבואת יחזקאל.

• טט - **הַשֶּׁמֶן לְמֵאֹר** של חנניא בן חזקיה בן גרי(י)ן מרומז ב- **וְאֶת-הַשֶּׁמֶן** - אתנה **לְמֵאֹר וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** - זקף-גדול פשטא זקף-קטן תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול:

• (א) להכללת ספר יחזקאל בתנ"ך

• (ב) לתיקון גדול ע"י הנשיא (כ"ג או מלך באמצעות כהן גדול?) של ישראל, ע"פ רש"י יביא בהוראת שעה, קרבנות פר חטאת מיוחדים להכשרת המקדש ולהכשרת המזבח החיצון בבית השלישי. ע"פ רד"ק יהיה כך כל שנה בערב פסח וזה שינוי וחינוך גדול על הכתוב בתורה.

שמות ויקהל לו, ו: וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לְאֹמֶר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מִלֵּאכָה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ

וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לְאֹמֶר - קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה ויתר או שני ענינים או פרטים של ארבע, **וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לְאֹמֶר** - קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה

וַיַּעֲבִירוּ קוֹל - הכרזה על הפסקת איסוף עצים וסכך לבניית סוכות (כי זמן ההכרזה הוא בין יוה"כ הראשון במדבר ובין חג הסוכות) ומבקשים מן העם לא לתרום עוד למשכן. **בפועל דרש וַיַּעֲבִירוּ קוֹל** היא **לְאֹמֶר** כנוטריקון לאו אמור, וכאן צווי לא להעביר מרשות לרשות בשבת (**בבלי שבת צו, ב**) ועדיין לא למדנו מספרן והגדרות גבוליהן של הרשויות. **קוֹל בְּמִחְנֶה לְאֹמֶר** - מרכא זרקא סגול, פרט בתראה המחלק לארבע רשויות: יחיד, רבים, כרמלית, פטור. וכמו כן מלמד על פטור בהעברה עד ארבע אמות מרשות לרשות. אם לומדים ממקומות אחרים, שתי הרביעיות המרומזות בפרט קדמא מתבררות בפרט בתראה והן: (ארבע רשויות לשבת, ארבע אמות בהעברה) אז הטעמה כאן מתואמת עם הכתוב במקומות האחרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות ההשקפות: אתחנן – סוף-פסוק – מגביל – מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טפקא – מרכא טפקא
– קב עשוייה לגדול, יחור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-
מצב של המוטטנס, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודר והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי
פסוק – תיקש; השלישית; (קרא – סדר קדימות; אלא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קראט ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מוציאה; תלישא-
גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מוציאה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,ד: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוְּתָה ה' לֵאמֹר:

שמות ויקהל לה,ה: קָהוּ מֵאַחֲכֶם תְּרוּמָה לַה' פֶּלַח נְדִיב לְבָבוֹ וְבִיאַתָּה אֶת תְּרוּמַת ה'

זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת:

לְבָבוֹ וְבִיאַתָּה - זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים עולה $38 + 28 = 66 =$ נדיב ינדב, ההפרש בין גי' הטעמים זקף-קטן זקף-גדול ובין גי' התוכן $510 = 576 - 66$

בעזרת אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: 510 עולה שי"ר (הבאת תרומות בשיר ושמה (כגון הלל))

510 עולה פנימיות המילה שמה ש"ן מ'ם ח"ית (60 + 40 + 410) = יש"ר, וישר ושמה נמצאים ב-(תה' יט,ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב מצנת ה' נְרָה מאירת עינים: הישר שמה כמוש"כ (תה' צז,א) אור נרע לצדיק וְלִישְׁרֵי-לֵב שְׁמָחָה:

510 עולה יר"ש (ירא שמים) לעומתו בהיפוך סדר האותיות שר"י ראשי תיבות ש"ם ר'שעים י'רקב

קָהוּ מֵאַחֲכֶם תְּרוּמָה לַה' פֶּלַח נְדִיב לְבָבוֹ - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין רמז לדבר שחזור וקורה, כגון גי' 510 המרמזת לגי' דו"ר דו"ר וחכמיו הקובעים את ההלכה וההתנהגות.

קָהוּ מֵאַחֲכֶם תְּרוּמָה לַה' פֶּלַח נְדִיב לְבָבוֹ וְבִיאַתָּה - ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... זקף-גדול בין שני קיסרים, דבר עצמתי (א) רמז לקב"ה שהוא ה"ה הו"ה יהי"ה המרמז על קודשא בריך הוא אין-סוף (ענין המעפיל על כל העינים); (ב) ראה להלן לימוד נוסף מ-66 לעצמת סגולת אמירת פרשת המנורה להבין דברי התורה.

ועוד בענין תוקף **קָהוּ מֵאַחֲכֶם תְּרוּמָה לַה'** - קדמא מהפך פשטא זקף-קטן, כלל הצריך לפרט, וכן כתוב שחבירו שלפניו (לה,ד) מלמד עליו או מלמד על חבירו שלפניו (כעין טעמא דקרא) ואפיונו מהכתוב לפניו **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ... זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוְּתָה ה' לֵאמֹר:** מאמר ה' מצומצם ע"י משה ונותן התוקף והכח לתרומה אז ולדורות.

הלימוד הנוסף מ-66 לעצמת סגולת אמירת פרשת המנורה להבין דברי התורה.

66 זהו מספר-הנרות, הכפתורים, הפרחים, הגביעים, ו"ז הטפחים שבגובה המנורה, הכל יחד היו כן (אגרא דפרקא קע"ב), בפסוק ראשון של בראשית שמות ויקרא במדבר דברים יש תיבות 66 (שם)

אוצר החכמה: אגרא דפרקא, הרב צבי אלימלך שפירא מדינוב (בני יששכר)

קעב. בחמשה חומשי תורה נרמזין מעשה המנורה. ספר בראשית מתחיל בפסוק אשר בו שבעה תיבות נגד שבעה נרות, שמות י"א תיבות נגד י"א כפתורים, ויקרא תשעה תיבות נגד תשעה פרחים, במדבר י"ז תיבות נגד גובהה של מנורה שהיא י"ז טפחים ומשהו (ואעפ"י שבמנחות (כח:) חשיב י"ח טפחים כיון שטפח האחרון חסר לא נכתבה תיבה נגדו) דברים כ"ב נגד כ"ב גביעים, בעל "העקידה" (הספר עקידת יצחק) משם מצא כתוב במדרש הביאו מרן מהרמ"א בספרו **תורת העולה** (ח"א פט"ז) ועי"ש עוד ענינים נפלאים במעשה המנורה רמז לתורה, ע"כ כאשר רצו היונים לבטל התורה מישראל נעשה נס במנורה. ועיין בדרושינו לחנוכה ענינים נפלאים. ונראה לי בסגולה כשהאדם אינו מבין איזה דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה ויאירו עיניו (א) המשכיל יבין.

הערות אגרא דצבי (א) וזהו הכונה ויעש כן אהרן, שעשה הכל כל הפרשה הן בעשיה ממש והן אמירה דעקימת שפתיו, הוה מעשה ולא נשתנה אצלו שום דבר, וזהו להגיד שבחו שלא שינה וא"ש (ואתי שפיר).

הגהות הצבי והצדק: ולענ"ד היה נראה לתרץ כמו"ש באבודרהם שמזמור למנצח (כנגינות מזמור שיר) יש בו מ"ט תיבות כנגד מנין הגביעים והכפתורים והפרחים והנרות שבד' קני המנורה שעולה מ"ט. והפירוש הזה מובא בס' אדרת אליהו להגר"א ריש פרשת דברים, ועיין בהגהות מהר"י ... ולבסוף מצאו בס' מנהגי האריז"ל בסופו.

אוצר החכמה: תורת העולה, רמ"א, חלק א, פט"ז, עמ' צה, עוד מצינו ז"ל מאמר פרק הקומץ (מנחות כ"ט ע"א) יתבאר לך ממנו כוונתינו. אמרו שם תניא אמר רבי יוסי בר חנינא ארון של אש ומנורה של אש ושלחן של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כדוגמתן שנאמר (שמ' תר' כה,ג) **וַיִּרְאֵהוּ וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר-אַתָּה מְרָאֶה בְּהָר:**, אלא מעתה דכתיב (שמ' תר' כז,ל) **וַיִּקְרָאתָ אֶת-הַמִּשְׁכָּן בְּמִשְׁפַּטּוֹ אֲשֶׁר הָרְאִיתָ בְּהָר: ס**, הכא נמי, הכא כְּמִשְׁפַּטּוֹ התם כתיב בְּתַבְנִיתָם. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גבריאל חגור כמין פסקיאי היה והיה מראה למשה מעשה המנורה עד כאן לשונו. ונראה מכוונתם כי שלשה כלים אלו תבניתם ירד באש והיא התורה הניתנה באש כמו שנאמר (דב' וזאת לב,ג) **מִימֵינוֹ אֲשַׁדְתָּ אֶשׁ דָּת לְמוֹ:** כי המנורה היא דוגמת התורה שבכתב והשלחן דוגמת התורה שבעל פה והארון נגד עשרת הדברות וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם.

הלכה מטעם זקף-גדול במלת **וְבִיאַתָּה** ב-(שמ' ויקהל לה,ה) **פֶּלַח נְדִיב לְבָבוֹ וְבִיאַתָּה** לענין חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו נדיב לב).

בבלי שבועות כו,ב מיתבי: (דב' תנא כג,ד) **מוֹצָא שְׁפָתַיךְ תִּשְׁמַר וְעֵשִׂיתָ** (זה בחולין וקדשים) - אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר

בלבו מנין? ת"ל: (שמ' ויקהל לה,בב) **כָּלוּ נְדִיב לֵב!** ! שאני התם (שונה ב-(לה,כב)), דכתיב: כל נדיב לב (זה בקדשים). וניגמר מינה (הגמרא מציעה ללמוד מזה גם לחולין)! (ודוחה) משום דהוה תרומה (רש"י תרומת מלאכת המשכן זה (שמ' ויקהל לה,בב) **כָּלוּ נְדִיב לֵב**) וקדשים (רש"י אלו עולות (דה"ב כט,לא)) שני כתובין הבאין כאחד (שני דברים שבהם מחשבה מחייבת הבאה), וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר? הוה חולין וקדשים, וחולין מקדשים לא גמרינן. על איזה תרומה וקדשים הכוונה?

רש"י בבלי שבועות כו,ב תרומה וקדשים - תרומת מלאכת המשכן כתיב בה (שמ' ויקהל לה,בב) **כָּלוּ נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ** וגוי' וגבי קדשים כתיב בחזקיהו בספר דברי הימים ב (דה"ב כט,לא) **וְכָל-נְדִיב לֵב עֲלֹת.**

תוספות בבלי שבועות כו,ב משום דהוה תרומה וקדשים כו' - גבי קדשים כתיב שהביאו בעזרה (דה"ב כט,לא) **וְכָל-נְדִיב לֵב עֲלֹת** וגבי תרומה כתיב (במ' קרח יח,ז) **וְנִחְשֵׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם** שניטלה במחשבה ואף על גב דתרומה (היא) חול אצל קדשים כדאמר בריש האיך מקדש (קדושין דף מא:;) ולא ילפינן מקדשים (כי תרומה היא חולין אצל קדשים) מ"מ קדשים נילפו מיניה הלכך הוה שני כתובים הבאים כאחד (לתוס' התרומה היא תרו"מ של פרות וירקות ואילו רש"י) ובקונט' פ"י דתרומה היינו תרומת המשכן דכתיב (שמ' ויקהל לה,בב) **כָּלוּ נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ.**

רש"י למד כי התרומה המדוברת בבבלי שבועות כו,ב היא תרומת המשכן (ומזה נלמד לתרומת בדק הבית) ואילו תוספות פירשו כי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות ההשקפות: אתחן, סליק = סוף-פסוק – מגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרָקא = מאריך, רבוי; דרָגא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְקא – טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרָקא טַפְקא – קב' עשיריה לגדול, יחור רבות, מכל מקום; דרָגא תְּבִיר טַפְקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיות; מרָקא תְּבִיר טַפְקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיות; תְּבִיר מרָקא טַפְקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיות; מרָקא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פֶּסֶק ו- סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרָקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פֶּשְׁטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בתוך פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מוציא; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחזיק; פֶּרַח – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

התרומה המדוברת כאן היא תרומות ומעשרות שב- (במ' קרח יח). ובקרבנות קדשים הסכימו תוס' לרש"י שנלמד מדהי"ב.
תוספות הרא"ש בבלי שבועות כו,ב מסביר שכדי שיתקיים שני כתובים הבאים כאחד מן התורה אז הפסוק שהביא רש"י מדהי"ב לא מתאים, כי זה תורה וכתובים. ו-ופירש רמ"ה ז"ל האי תרומה וקדשים דקאמר קדשים היינו תרומת קודש וקרי קדשים דאקדישנהו לשמים והם קדשי בדה"ב (רש"י למד שתרומה היא לבדק הבית, וקדשים לעולות, ותוס' תרומה היא תרו"מ, קדשים הם קרבנות ובדק הבית לא הוזכר כלל) וכתובים (שמ' ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב**, תרומה (של תרו"מ) דכתיב (במ' קרח יח,כז) **וַנְחַשֵׁב לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם** ללמד שניטלת באומד ובמחשבה.

הגמרא אמרה שיש שני מקומות בהם מועיל מחשבה ולכן הם לא מלמדים דברים אחרים. פ'רש"י כי (שמ' ויקהל לה,כב) לתרומת בדה"ב, ו- (דה"ב כט,לא) לקרבנות קדשים. ועל כך מקשה תוס' הרא"ש כי כלל הלימוד "שני כתובים הבאים כאחד" מתייחס לפסוקים בתורה ולכן הפסוק מדהי"ב אינו מתאים, ולכן מפרש שתרומה היא תרו"מ (במד' קרח יח) וקדשים הם תרומות קדשים לבדה"ב (לה,כב). קרבנות נלמדים מדהי"ב. הגמרא לא דברה על קרבנות.

בבלי מנחות נד,ב דתניא, אבא אלעזר בן גומל אומר: (במ' קרח יח,כז) **וַנְחַשֵׁב לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם** - בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה.
ילקוט שמעוני תורה פרשת ויקהל רמז תי מיתבי מוצא שפתיך אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין תלמוד לומר (שמ' ויקהל לה,ה) **פָּלַ נְדִיב לָבֹו** (הילקוט פתח באופן השונה מבבלי שבועות כו,ב). (וכן חזר ללשון הבבלי הנ"ל) שאני התם דכתיב (שמ' ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב**, (זה בקדשים). וניגמר מינה (גם לחולין), משום דהוה תרומה וקדשים שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין. ולמאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר הוי חולין וקדשים וחולין מקדשים לא גמירי.

נשכתב ע"פ ילקוט שמעוני את **בבלי שבועות כו,ב** מפסוק (לה,כב) לפסוק (לה,ה) מיתבי: (דב' תצא כג,ד) **מוֹצֵא שְׁפָתַיָהּ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂתָּהּ** (זה בחולין וקדשים) - אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר בלבו מנין? ת"ל: (שמ' ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב**! שאני התם (שונה ב-לה,כב), דכתיב: כל נדיב לב (זה בקדשים). וניגמר מינה (הגמרא מציעה ללמוד מזה גם לחולין)! (דוחה) משום דהוה תרומה (רש"י תרומה מלאכת המשכן זה (שמ' ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב**) וקדשים (רש"י אלו עולות (דה"ב כט,לא)) שני כתובין הבאין כאחד (שני דברים שבהם מחשבה מחייבת הבאה), וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר? הוה חולין וקדשים, וחולין מקדשים לא גמירי.

הפסוק ב- (דב' תצא כג,ד) **מוֹצֵא שְׁפָתַיָהּ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂתָּהּ** עוסק בקיום שבועות ונדרים של חולין. ובחולין מוצא שפתיים הוא הקובע. ואילו בתרומה וקדשים גם מחשבה ללא מוצא שפתיים מחייבת הבאה.
 אמנם **בבלי שבועות כו,ב** משתמש ב- (שמות ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב** אבל מלת **הִבְיֵאוּ** אינה צווי מחייב הבאה אלא תאור עובדה, ולכן חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו ע"פ הלב) יותר מתאים לדרוש כנאמר ב- **ילקוט שמעוני תורה פרשת ויקהל רמז תי (שמות ויקהל לה,ה) פָּלַ נְדִיב לָבֹו** ומלת **יְבִיאָהּ** היא צווי חובת הבאה גם ע"פ הלב (היינו המחשבה).

ניישב את קושיית תוספות הרא"ש על רש"י שהמידה שכדי שיתקיים שני כתובים הבאים כאחד מן התורה אז הפסוק שהביא רש"י מדהי"ב לא מתאים, כי זה תורה וכתובים. (שמ' ויקהל לה,ה) **קָחוּ** - קדמא, הקדיש במחשבה קודם לאמירה, זה מחייב לגבי שני הדברים הבאים **מֵאֲתָכֶם תְּרוֹמָהּ לָהּ** - מהפך פשטא זקף-קטן, פשוטו תרומת בדה"ב (כפ'רש"י), הוציא מפשוטו זאת תרומת קרבנות קדשים - קדשי מזבח, והכתוב בדה"ב הוא פתוח מפורש של המרומז בתבנית הטעמים ב- (שמ' ויקהל לה,ה). בכך ניישב את קושיית תוספות הרא"ש על רש"י.

סכום: הנלמד מטעם זקף-גדול במלת **יְבִיאָהּ** ב- (שמ' ויקהל לה,ה) **פָּלַ נְדִיב לָבֹו יְבִיאָהּ** לענין חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו נדיב לב). **יְבִיאָהּ** - זקף-גדול, בתפקיד שלושה דברים שמחשבה גרידא מחייבת בהם הבאה ואלו: (א) תרומה למשכן ולבדק הבית שע"פ **ילקוט שמעוני** נלמד אותו מ- (שמ' ויקהל לה,ה) **פָּלַ נְדִיב לָבֹו יְבִיאָהּ** ולא כנלמד ב-**בבלי שבועות כו,ב** מ- (שמות ויקהל לה,כב) **פָּלַ נְדִיב לָב הִבְיֵאוּ**, (ב) תרומות ומעשרות של דגן תירוש ויצהר והמתרבה מהם (במ' קרח יח,כז) **וַנְחַשֵׁב לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם** שעל זה נאמר ב-**בבלי מנחות נד,ב**, שתרומה גדולה ותרומת מעשר ניטלות באומד ובמחשבה, ועיין תוספות בבלי שבועות כו,ב שפירשו שהתרומה הכתובה בגמרא היא תרומות ומעשרות (של דגן תירוש ויצהר והמתרבה מהם) (צ"ע מניין שאפשר לעשר במחשבה) (ג) קרבנות כפ'רש"י **שבועות כו,ב** שיש ללמוד אותם מ- **דברי הימים ב כט,לא** ... **וַיְבִיאֵהוּ הַקֹּהֵל זִבְחֵיהֶם וְתוֹדוֹת וְכֹל-נְדִיב לָב** (זה במחשבה) **עֲלֹת: ולפי שהצענו זה מ- (שמ' ויקהל לה,ה) קָחוּ מֵאֲתָכֶם תְּרוֹמָהּ לָהּ**.

תורה תמימה הביא מחלוקת הפוסקים לענין חיוב מתן צדקה ע"פ מחשבה בלבד:
תורה תמימה שמות לה,כב פָּלַ נְדִיב לָב - תניא, (דב' תצא כג,ד) **מוֹצֵא שְׁפָתַיָהּ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂתָּהּ** אין לי אלא שהוציא בשפתיו שהוא חייב, גמר בלבו מניין שהוא חייב ת"ל כל נדיב לביג) (שבועות כ"ו ב'): **תורה תמימה הערה יג**: נראה דסמך על סוף הפסוק **פָּלַ נְדִיב לָב הִבְיֵאוּ**, דמשמע כיון שגמר בלבו להביא הביא, ואמנם זה הוא רק בנדרי הקדש (לבדה"ב ולקרבנות), אבל בנדרי חולין (בין אם להבירו) אינו חייב אלא א"כ הוציא בשפתיו, דכתיב ר"פ מטות לבטא בשפתים.
 וע' ביו"ד ס"ס רנ"ח חקירת הפוסקים לענין אם חשב בלבו ליתן דבר לצדקה אם מחויב לקיים, וגדר הספק בזה אם מדמינן צדקה לנדרי הקדש או לנדרי חול, יעו"ש. ואני תמה על הספק הזה דהא בנדרי ז' א' בעו בגמרא אם יש יד לצדקה או לא נר"ל כגון שהפריש סלע ואמר הרי זה לצדקה ואמר על סלע אחר וזהו, (בבלי נדרים מסתפק למה לדמות נדר צדקה) מי אמרינן כיון דאתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד (שאמר זה עולה וזה) אף צדקה יש לה יד או דילמא כי אתקש לבל תאחר אתקש, ועלתה בעיא זו בתיקו, ופסקו כל הפוסקים לחומרא נע' ביו"ד סי' רנ"ח ס"ב], הצעת הת"ת) ולפ"י מהיכי יתאם כאן לחלק (לנהוג שונה ב) צדקה מקרבנות לענין מחשבה אחרי דלענין יד פסקו לחומרא דהוי כקרבנות, וי"ל (ויש לעיין). ודע דמה דקיי"ל באור"ח סי' תקס"ב סי' שאם הרהר לקבל תענית מחויב להתענות נסמך על דרשה זו שהתענית דמי לקרבן, יעו"ש:
 אפשר כי (שמ' ויקהל לה,ה) **קָחוּ מֵאֲתָכֶם תְּרוֹמָהּ לָהּ פָּלַ נְדִיב לָבֹו** - זקף-קטן ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, (ע"פ הצעת הת"ת) כעין רמז לבנין אב או היקש ללמוד מהתורה שהקדש הקרבנות במחשבה בלבד מחייב, כך לרבנן נדיבת צדקה וקבלת תענית במחשבה, מחייב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרכא, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מועט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' עשויה לגדול, יתור רבות, מכל מום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישי; (קדמא – סדר קדמות; אולא – ג'רש – ג'רש"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 שמות ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,א: וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוְּהָה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם:

דבר מלכות התשעה"ה, שיחות קודש פר' ויקהל התשי"ט, תורת מנחם כרך כה,ע' 81 – 87, איתא בזוהר: "אלו גוברין דכניש לון ואפריש לחודייהו" אֶת-כָּל-עַדְתָּהּ – מקף מקף, אפשר שאחד מהם בתפקיד רב-מצב בנושא ההקלה לשמוע דבר ה' להביא נדבת המשכן (א) התכנסות של אנשים ונשים ביחד וזו נדחית כדי שלא להגיע לנסיון, על אף שההקלה היתה ע"י משה רבנו והיתה אחרי יוה"כ ודומים למלאכים (ב) התכנסות של אנשים בפני עצמם ושל הנשים בפני עצמם וזאת ההקלה שאין בה פגם.

שמות ויקהל לו,ו: וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר

אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מְלֶאכֶה לְתַרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּקְלָא הָעָם מִהִבְיָא:

בעקבות לאור הנר שיעור הרב שלמה לוונשטיין שליט"א, ביהכנ"ס דברי שיר רח' זכריה 4 בני ברק ת"ו

וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר גו' מונח רביע קדמא מרכא זרקא סגול, תבנית אפשרית לפרט וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ הצריך לפרט קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר. וההסקה נקבעת לפי הפרט האחרון.

הפרט או הפרטים הראשונים וַיִּצְוּ מֹשֶׁה – מונח רביע, מרמז על ענין של ארבע או יותר או שני ענינים או פרטים של ארבע

וַיַּעֲבִירוּ – קדמא, ללא אזל כעין כלל הצריך לפרט,

קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר – מרכא זרקא סגול, פרט בתראה.

וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר – קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל – הכרזה על הפסקת איסוף

עצים וסכך לבניית סוכות (כי זמן ההכרזה הוא בין יוה"כ הראשון במדבר ובין חג הסוכות) ומבקשים מן העם לא לתרום עוד למשכן.

בפועל דרש וַיַּעֲבִירוּ קוֹל היא לְאֹמֶר כנוטריקון לאו אמור, וכאן צווי לא לְהַעֲבִיר מרשות לרשות בשבת (בבלי שבת צו,ב) ועדיין לא

למדנו מספרן והגדרות גבוליהן של הרשויות.

קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר – מרכא זרקא סגול, פרט בתראה המחלק לארבע רשויות: יחיד, רבים, כרמלית, פטור

וכמו כן מלמד על פטור בהעברה עד ארבע אמות מרשות לרשות. אם לומדים ממקומות אחרים, שתי הרביעיות המרומזות בפרט קדמא

מתבררות בפרט בתראה והן: (ארבע רשויות לשבת, ארבע אמות בהעברה) אז הטעמה כאן מתואמת עם הכתוב במקומות האחרים.

וַיִּצְוּ מֹשֶׁה שבת צו,ב גמ' מכדי זריקה תולדה הוצאה היא הוצאה גופה היכא כתיבא א"ר יוחנן דאמר קרא (שמ' ויקהל לה,ו) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה

וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה משה היכן הוה יתיב במחנה לוי ומחנה לוי רה"ר (רשות הרבים) הוא וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו

מרה"ר (רשות היחיד) דידכו (שלכם) לרה"ר וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה מלאכה כדכתיב והמלאכה היתה

דים וגו' גמר העברה העברה מיוה"כ כתיב הכא וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה וכתוב התם (י' בהר כה,ט) וַיַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה מה להלן ביום

אסור אף כאן ביום אסור אשכחן הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי (הוצאה) ומה לי עיולי (הכנסה)

בעל הטורים מחשב שהיום השלישי מעת ההכרזה על התרומת המשכן היה שבת ולכן בפרטי הקול כאילו נאמר "לאו אמר במחנה"

מוסיפים הצווי אל יעבירו מרשות היחיד לרשות הרבים ומביא גימטריא כלהלן לתמוך בפירושו:

אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מְלֶאכֶה לְתַרוּמַת הַקֹּדֶשׁ, בגמטריא זהו אל יוציאו משא מרשות היחיד לרשות הרבים,

יש לקשר זאת לתחילת פרשת ויקהל שנאמר בה (שמ' ויקהל לה,ב) שָׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה ומפורש שכתוב זה הוא האזהרה להימנעות

מעבודות המשכן בשבת, תבנית הטעמים זרקא סגול עשויה ללמד על גריעה מהחול והוספה על הקודש. בא הקרא וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה

לְאֹמֶר בזרקא סגול וגורע מן הזמן של בניין המשכן כפירוש בעל הטורים, שגם מלאכת ההוצאה לתרומת המשכן תחשב בין המלאכות

האסורות.

שמות ויקהל לו,ז: וְהַמְּלֶאכֶה הֵיטָה דִּים לְכָל-הַמְּלֶאכֶה לַעֲשׂוֹת אִתָּהּ - אתנה

וְהוֹתֵר: ס - סלוק, ללא טפחא בין אתנה לסלוק, אין מיעוט, אין עניות במקום עשירות. פ' רש"י וְהוֹתֵר כמו

• (שמות וירא ח,יא) וְהַקְּבֵל אֶת-לָבֹו - מהכבד לבו הביא פרעה כל אוצרותיו לים סוף לדרבן חייליו ורבה הייתה ביזת הים בשביל להותיר במלאכת המשכן. וזה מידה כנגד מידה שהקב"ה הביא הַרְוָה מלאה מן המכה וכנגדה פרעה וְהַקְּבֵל אֶת-לָבֹו ולא שלח את ישראל.

נתבונן ב- שמות וירא ח,יא: וַיֵּרָא פְּרַעֲהַי כִּי הֵיטָה הַרְוָה וְהַקְּבֵל אֶת-לָבֹו וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם פְּאֶשֶׁר דָּגַר ה': ס

הַרְוָה – מונח זקף-קטן, כעין ריבה וריבה את הכל, הרווחה מלאה מן המכה, וכנגדה פרעה וְהַקְּבֵל אֶת-לָבֹו

• ועוד מרומז הדבר ב-(שמות ויקהל לה,ב) קָל-בְּלִי זָהָב וְכָל-אִישׁ זָקף-קטן זקף-גדול עולה ג' המלים שפ"א ראשי תבות א'שר ש'לח

פ'רעה כמו-כן שפ"א ג' מצרי"ם עם הכולל, היינו הזהב מביזת מצרים אשר שלח פרעה.

• ועוד בפרש"י (מלכים ב ג,כד) וְהַכֹּת אֶת-מוֹאָב: – סלוק מגביל את הכאת מואב, כי הותירו מואב.

שמות ויקהל לח,ח: וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּינּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

דברי הימים ב ד,ד - ה:

[ד] עֲמֹד עַל-שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים ו צְפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים ו יָמָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים נִנְבָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרְחָה וְהָיָה עֲלֵיהֶם מְלֶמְעָלָה וְכָל-אֲחֵרֵיהֶם בִּיתָה:

[ה] וְעָבְדוּ טָפַח וּשְׁפָתוֹ כַּמַּעֲשָׂה שְׁפַת-כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשַׁנָּה מִתְנַקֵּם בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָקִיל: ס

[ד] עַל-שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי בָקָר – דרגא מונח רביע, כיור המקדש העשוי מנחושת מרמז בתבנית הטעמים דרגא מונח רביע לתיקון יצר הרע,

מניעתו וכפרתו. והוא המשך לכיור המשכן שנעשה מנחושת מראות העשויות ליפוי ועל ידן היפכו נשות ישראל במצרים את יצר הרע

לעבודת השם להקמת צבאות ישראל במצרים, ומתוך כך מזכיר לבנות ישראל מסירות נפש אמותיהן במצרים, שלא יחסאו ויושקו כסוטות

מאותו כיור.

לסימוכין מוצג פסוק עשיתי כיור המשכן בתורה ופירושי ראשונים

שמות ויקהל לח,ח: וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּינּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשקפה: אהבה – סוף-פסוק – מגביל – מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמז – מאריך; רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק; ממשט, לא ממש; טפחא – טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרמז טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרמז תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישית; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מוחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפיו ששור, מוחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

רש"י (ח) בַּמִּרְאֵת הַצְּבָאֹת - בנות ישראל היו בידן בַּמִּרְאֵת שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן; והיה משה מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקדוש ברוך הוא: קבל, שאילו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהן העמידו הנשים הללו צבאות רבות במצרים; כשהיו בעליהן יגיעים בעבודת פרך בשדה, היו הולכות ומוליכות להן מאכל ומשתה ומאכילות אותם, ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה, ומשדלתו בדברים: אני נאה ממך; ומתוך כך מביאות אותם לידי תאוה וזנזקות להם, ומתעברות ויולדות שם, שנאמר "תחת התפוח עוררתין" (שה"ש ח,ה), וזהו שנאמר: בַּמִּרְאֵת הַצְּבָאֹת. ונעשה הכיור מהם שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שמתוכו את שקינא לה בעלה.
רבי יוסף בכור שור (ח) בַּמִּרְאֵת הַצְּבָאֹת - שהיה נתון בין אוהל מועד ובין המזבח (ראה שמ' ל,יח), משוך מעט כלפי צפון (ראה זבחים נט,א), כדי שתראנה אותו הנשים הצבאות (ע"פ ש"א ב,כב) ויהא נזכר להנה, שמשם משקין הסרטות; כדכתיב "מים קדושים בכלי חרט" (לפנינו: חרש; במ' ה,יז), ומתרגמינן: "מי כיוור כמאן דחסף" (ת"א); ונגסרו (ע"פ יח' כג,מח)
ראב"ע וטעם הַצְּבָאֹת - החכמות שטוו החמשה הנזכרים (ראה שמ' לה,ו). או נשים באות תמיד להתפלל אל מקום האהל, ועזבו כל תאות העולם, על כן נתנו מראותם

דברי הימים ב ד,ה: וְעָבְדוּן לַפָּח וְשִׁפְתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שֶׁפֶת-כּוֹס פָּרַח שֹׁשְׁנָה מִחֲזוֹק בְּתִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל: ס
בשם ר' אלכסנדר שיכמנטר הי"ו אותיות שנה מִחֲזוֹק בְּתִים שְׁלֹשֶׁת הם בדיוק אותיות חזקת הבתים שלש שנים בפסוק שמות משפטים כא,כט: חזקת הבתים מרומזת בשור – היינו בקר, והפסוק דברי הימים ב ד,ה: המכיל אותיות חזקת הבתים שלש שנים הוא המשכו של פסוק דברי הימים ב ד,ז: עוֹמֵד עַל-שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּקָר המזכיר בקר. לכן יש לשער כי קיים קשר פנימי בין חזקת הבתים ובין בקר.
שמות משפטים כא,כט:
וְאִם שׂוֹר נָזַח הוּא מִתְמַלְּ שְׁלֹשֶׁת וְהוּעַד בְּכַעֲלֵי וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהָמִית אִישׁ אֹו אִשָּׁה הַשׂוֹר יִסְקָל וְנִם-בְּעֲלָיו וּמָת:

שמות פקודי לח,כח:
וְאֶת-הָאֵלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֶשְׂרֵה נְוִים לְעִמּוּדִים וְצִפְּהָ רֵאשִׁיָּהֶם וְחֲשֵׁק אֲתָם:
1.5.1 הסבר לפסוק שמות פקודי לח,כח: בשיטת טעמי המקרא בהלכה ובאגדה,
המקור הבא מכיל מקורות אחדים ומכיל תוכחת מוסר כיצד ינהג העוסק בכספי צבור. מוסר השכל זה מוליך להלכות צדקה שלכאורה הן מרבנו אבל ע"פ תבנית הטעמים מרומזים בפסוק שמות פקודי לח,כח:

של"ה פרשת ויקהל פקודי דרך חיים תוכחת מוסר
כט. (שמ' פק' לח,כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. . (שמ' פק' לח,כח) וְאֶת-הָאֵלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים וּגו'. בתנחומא (פקודי ז), והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחושת, 'וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבוע מאות' (שמות לח, כה), 'ויהי מאת ככר הכסף לצקת' (שם שם, כז), 'ונחשת התנופה שבעים ככר' (שם שם, כט). עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשוין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבוע מאות וחמשה ושבועים שקל שעשה מהן וויים לעמודים. ולא היו נראים. התחיל עומד תמה ואומר, עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשוין וויים לעמודים, התחיל להשיב [להם] בקול רם וְאֶת-הָאֵלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֶשְׂרֵה נְוִים לְעִמּוּדִים. באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו, על ידי שישב ועשה חשבון, עכ"ל. מכאן ילמוד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה. ואף על פי שכתוב (מלכים - ב יב, טז) 'ולא יחשבו [וגו'] כי באמנה הם עשים', מכל מקום ילמוד בקל וחומר בנו של קל וחומר אלף פעמים ממה רבינו ע"ה.

מראה הפנים ירושלמי סנהדרין פ"א ... והכתיב וְאֶת-הָאֵלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים. בבבלי בכורות דף ה' ע"א דקאמר התם סתמא דהש"ס מנא ליה (מהיכן יודע הש"ס כי) דמנא של קודש כפול היה ... (המסקנה בסוף, שכתוב זה מלמד כי) מנא של קודש כפול היה. משה רבנו פרט בחשבון של שקלי קודש שהם כפולים משקל רגיל, וכך גם מחציות שקלי קודש לפקודי המשכן, אלה ראשי השבטים, כיצד השתמשו בכל תרומות מחצית השקל לבנין המשכן. כי הייתה טענה בזמנו ובכיבוש הרומי שהחשבון לא לפי שקלי קודש.

רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ט, ה"ה,ה"א
טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנו ... וצריכין הגבאין שיהו נאמנין חכמים ונבונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצריך וידקדקו עליהם שלא יהו רמאים חוץ ממי שמבקש שיאכילוהו שאין מדקדקין אחריו כדפרישית לעיל ואם אין הגבאין חכמים וראויים לכך דוחין אותם ולא יגבו כלל ואם אין יכולין לדחותן אסור לתת צדקה על ידם שכן אמרו חכמים לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ת"ח ממונה עליה
טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנו ... גבאי צדקה אין רשאים לפרוש זה מזה לגבות אלא בכדי שיראה זה את זה מצא מעות בשוק או שפרעו לו חובו בשוק לא יתנם לתוך כיס משום חשד אלא יתנם לכיס של צדקה וכשיבא לביתו יחזור ויטלם אין מונין מעות של צדקה ב' ב' שלא יחשדוהו שנוטל אחד מכל מנין אלא מונין אותו אחד אחד לא היו להם עניים לחלק וצריכים להחליף הפרוטות או למוכרין אין מוכרים ואין מחליפין לעצמן אלא לאחרים וכן אם צריכים למכור מה שגבו מהתמחוי ימכרו לאחרים משום חשד גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון

וְאֶת-הָאֵלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים – מקף אזלא-גרש מהפך פשטא מונח זקף-קטן,
זקף-קטן – מלמד על שתי דרשות, **וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת** – מהפך פשטא מלמד על לפחות דרשה אחת מהשתיים היוצאת מפשט הכתוב
וְאֶת-הָאֵלֶף – מקף כרב-מצב של משהו וההמשך נדרש בד"כ על מצב אחד בלבד. כאן אותה תוצאה אחד משתי מאפשרויות הבאות: (א) הקב"ה האיר עיני משה וראה את הווין לעמודים, (ב) יצאה בת קול והכריזה שעשה וויין לעמודים. ולהלכה **טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנו ...** רב-מצב גבאי צדקה (א) ... גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם (ב) מ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות ההשעיות: אתחן, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא זולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל, תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק ריעון לנישא אחר בהלכה;

נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת –אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, ואפשר שזאת אחת משתי הדרשות המרומזות ע"י זקף-קטן. ע"י שמשה עשה חשבון ומסר דוח מפורט (בין אם הקב"ה האיר עיניו וראה את הווין לעמודים, בין אם יצאה בת קול והכריזה שעשה ווין לעמודים) נתפייסו בני ישראל ולא חשדו עוד במשה.

1.5.2 הסבר לפסוק שמות פקודי לח,כח: בשיטת טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ע"פ דרשת הרב גינצבורג יצחק הי"ו אפשר כי דרשה אחרת היוצאת מפשט הכתוב היא כפי דרשת הרב גינצבורג יצחק הי"ו – תשרי התשע"ה על בסיס הרבה צדיקי עולם ... וביניהם הרבי ר' בנינים מפרשיסחא ו-אדמו"ר הזקן בעל התניא: שהפסוק יוצא מפשטו ומלמד על קץ הגלות וזמן הגאולה. הקטע הבא מובא מתמלול שכתב ר' מימון אייל הי"ו ובו ועליו הערות טט. ראה גם לוח דבר בעתו, התשע"ה המביא במבוא קטע מספר "שאל לך אות" הרב שלזינגר מרדכי, ע' 104, וכן מספר של הרב רבינוביץ אברהם בענין אמרתו של בעל התניא.

הרב גינצבורג יצחק הי"ו – תשרי התשע"ה – מתמלול של אייל מימון עוד משהו מאד יפה: איך הוא מתחיל את הדרוש? אומר שלומד את כל הענין מטעמי המקרא. הרי המשיח כבר ידרוש את טעמי המקרא. הפסוק **"(שם' מק' לח,כח) נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים"** מתחיל עם אזלא-גרש. אין יותר מדי פסוקים בתורה – לא בדקתי, לא יודע איך לבדוק במחשב – שמתחילים עם אזלא-גרש. הוא אומר שהסוד – שמובא בתיקוני זהר – של "אזלא גרש" הוא שהגלות-הגרש הולכת-אוזלת. אז הטעם של תחלת הפסוק אומר לי שיש בפסוק הזה נבואת קץ. לכן הוא מביא עוד פסוק, מתוכחת כי תבוא (שקראנו לפני כמה שבועות) – **"(דב' תבוא כח,לד) וְהָיִיתָ מְשֻׁנָּע ... (דב' תבוא כח,נט) מְמַשֵּׁשׁ בְּצִהָרִים"** – ואומר שאותו מספר רמוז באותו פסוק (עושה חשבון מיוחד), כי גם מתחיל עם אזלא-גרש. מכאן יוצא שכל פסוק שמתחיל ככה חייב להיות רמז לקץ. עבודת בית, בשביל מי שאוהב, שיחפש ויעשה לי רשימה – אולי נוכל להתבונן יחד, בהמשך השנה הזו – של כל הפסוקים בתורה שמתחילים בטעם של אזלא-גרש.

- הערות: (א) אלו שני פסוקים והסדר שלהם הפוך מהמובא כאן.
- (ב) רק הפסוק **"(דב' תבוא כח,נט) מְמַשֵּׁשׁ בְּצִהָרִים"** מתחיל באזלא-גרש.
- (ג) המסקנה מכאן יוצא שכל פסוק שמתחיל ככה חייב להיות רמז לקץ. היא מסקנה הצריכה הוכחה מהמקורות.

... גם בבני ישראל יש תופעה כזו, שיש את השלמות – הכל מושלם, שש מאות אלף הם שלמות, כנגד שש מאות אלף אותיות התורה. ישראל ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה". יש גם ווארט מדהים של החתם סופר, שאומר שהנשמות האלה – ה-3550 – הן מחוץ לשש מאות אלף אותיות התורה, הן נשמות שאין להן אות בתורה. צריך להסתכל איך בדיוק הוא אומר זאת – הוא אומר שאלה נשמות של קליפת נגה. אבל אנחנו נוכל לפרש גם בצורה אחרת. הוא כותב בפירוש שיש נשמות שאין להן אות בתורה. בשביל הרבי זה משהו שקשה להאמין שיסכים לו – לכל יהודי יש אות בתורה. אבל כאן הוא אומר שיש יהודים – אמנם מעט אז, אבל בתניא כתוב שכל אחד מהשש מאות אלף מתחלק לשש מאות אלף ניצוצות, אז אי אפשר לדעת היום כמה מהשש מאות אלף וכמה מהשלשת אלפים חמש מאות וחמשים – שאין להם אות בתורה. כל אחד נתן מחצית השקל, ועיקר המשכן הוא מאה אדנים ממאה ככר – מחצית השקל של שש מאות אלף איש. מה עשו עם השאר? כמה היה שאר? שוב, השארית של עם ישראל היא 3550, ואם כל אחד נתן מחצית השקל כמה שקלים זה יוצא? 1775, כמו שכתוב בפסוק. לכן, כך מסבירים המפרשים, מתחיל ב-ה הידיעה – **"(שם' מק' לח,כח) נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים"** – כי אנחנו כבר יודעים, יכולנו לעשות לבד את החשבון. מהם "נויים לעמודים וצפחה ראשיהם והשק אתם:". שוב, החשבון הוא ברור.

נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת –אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, (א) יצא הכתוב לרמז על קץ הגלות והגעת הגאולה (ב) יצא הכתוב לרמז שאם יש נשמות האחויות בקליפת נגה בבוא קץ יעלו מן הקליפה ויתחברו לשאר ישראל. (ג) במקום אחר בתמלול נאמר כי משה היה שומר סוד נאמן עד ששכח מהו הסוד ובא הפסוק ומרמז מהות הסוד בעניני גאולה.

אפשר לקרא את הכתוב כרמז לשנה 5775 כך: **נְאֻת** (407 = 52 + 355) עולה בגי' אליה"ו (52) שנ"ה (355) ה' (חמשת) **אֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשקפה: אתחנן, סליק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרקא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות; רבוי מתפשט; מרקא טפחא – קב' שעשוייה לגדול, יחור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרקא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מרקא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – ריקש; השלישית; (קראם – סדר קדימות; אלא = ג'ש = ג'ש"ם – יוצא מהענין; קראם ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פור – דרוש בפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 שמות ויקהל לה,א (התשע"ו)

שמות תרומה כה, ג,ד: [ג] וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וְתָבִיב וְנִחְשְׁתָּ: [ד] וְתִקְבְּלוּ וְאַרְגְּמוּ וְתוֹלַעְתָּ שְׁנֵי וָשֶׁשׁ וְעֵצִים:
שמות ויקהל לה,ה,ו: (ה) קָחוּ מֵאֵתְכֶם תְּרוּמָה לָהּ בְּלֶבְיָהּ אֵת תְּרוּמַת הָ' וְתָבִיב וְנִחְשְׁתָּ: (ו) וְתִקְבְּלוּ וְאַרְגְּמוּ וְתוֹלַעְתָּ שְׁנֵי וָשֶׁשׁ וְעֵצִים:

שמות תרומה כה,ה: וְעֵלֶת אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵלֶת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים:

שמות ויקהל לה,ז: וְעֵלֶת אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵלֶת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים:

שמות ויקהל לה,כג: וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תִּקְבְּלוּ וְאַרְגְּמוּ וְתוֹלַעְתָּ שְׁנֵי וָשֶׁשׁ וְעֵצִים וְעֵלֶת אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵלֶת תְּחָשִׁים הַבֵּיאוּ:

רש"י (ה) מְאָדְמִים - צבועות היו אדום לאחר עבודן.

ראב"ע (ה) ועורות אלים (בנוסחנו: **וְעֵלֶת אֵילִם**) - הם כבשים גדולים. ויש הפרש בין **מְאָדְמִים** ובין 'אדומים'; כי 'אדומים' הם כן בתולדותם, וה- **מְאָדְמִים** - אדם צָבָעם.

רלב"ג (ה) ועורות אלים (בנוסחנו: **וְעֵלֶת אֵילִם**) **מְאָדְמִים** - הם עורות אילים צבועים בצבע אדום; 'גודמסי' בלעז (עור מהעיר גודמס).

המהפרשים נלמד כי מדובר במלאכת צביעת עורות בהכנת המשכן, הצובע היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת. במקורות הבאים מוסברים תכונות מלאכת צביעה שהם האוסרים אותה.

(שם **ויקהל לה,ה**) מְלֵא אֹתָם חֲכֵמֵי-לֵב לַעֲשׂוֹת פְּלִמְלָאָת תְּרָשׁוּ וְהִשְׁבּוּ

וְרָלְמָם בְּתִקְבְּלוּ וְאַרְגְּמוּ בְּתוֹלַעְתָּ שְׁנֵי וָשֶׁשׁ וְעֵצֵי פְלִמְלָאָה וְהִשְׁבִּי מִחֲשֵׁבָתָ:

פי' (הכתוב והקבלה) (שם **ויקהל לה,ה**) ... וההפרש בין תְּרָשׁוּ ל-הִשְׁבּוּ, שהחרש אומנותו בהשתנות הדברים מברייתו, שהוא דרך משל פוסל את האבנים, כורת את העצים, ומתיך את המתכות וכדומה, וה-הִשְׁבּוּ אין אומנותו בהשתנות הדברים מברייתו כי הוא משאיר אותם כמו שהם, אבל עוסק בהרכבתם וחבורם לעשות בהם סדר וערך נאה ומועיל, כמלאכת האריגה, שאינו משנה החוטיין מכמות שהן אלא שמקבץ ומרכיב אותן יחד לעשות מהם שטוח נאה ומועיל, וכן מלאכת הצובעים שמרכיב הסממנים לעשות מהם צבע שלישי, או שוטח אותם על אופן מיוחד שיש לו צורה מיוחדת, זהו הנקרא חֲשֵׁב מלשון חשבון שצריך לחשוב מדת וקצב הדברים וערכם באופן התחברותם,

וְעֵלֶת – קדמא התפקיד בא מימי קדם, מימי בראשית, ע"פ [הכתוב והקבלה] (שם **ויקהל לה,ה**) ה-חֲשֵׁב אין אומנותו בהשתנות הדברים

מברייתו כי הוא משאיר אותם כמו שהם, ... וכן מלאכת הצובעים שמרכיב הסממנים לעשות מהם צבע שלישי,

[תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פ"ח,הכ"ג] מנין למאדים בשבת שהוא חייב שני' (שם **תר' כה,ה**) **וְעֵלֶת אֵילִם מְאָדְמִים** אי זו היא חבורה

כל שיצא ממנה דם, נצרך הדם אף על פי שאין יכול לצאת הרי זה חייב מנין לדם שהוא משקה שני' (במ' בלק כג,כד) וְנִחְשְׁתָּ וְיִשְׁפָּה:

[ירושלמי (וילנא) שבת פ"ז,ה"ב] (מהי מלאכת) הצובע. מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין בכהמה ב-**וְעֵלֶת אֵילִם מְאָדְמִים**. א"ר

יוסה הדא אמר העושה חבורה ונצרך בה דם חייב. המאדם אודם בשפה חייב. המוציא דם חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום.

הצר צורה הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע. חיסר בה אבר ובה אחר וגמרה חייב משום מכה בפטיש.

[שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב] שהיו משרבטין בכהמה. בכ"מ (בבבא מציעא) ספ"ד גרסינן מאי שרביטין הכא תרגמו מיא

דחזירא ועירא אמר רב כהנא מזקפתא ופירש"י מיא דחזירא משקין אותה מי סובין והן נופחין מעיה ושערה נזקף מזקפתא קרצוף

[שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב] הדא אמרה העושה חבורה וכו'. מכאן נראה ראייה מבוררת לפירש"י בפרק ח' שרצים שפי' כיון

דיש להן עור נצבע העור בדם הנצרך בו וחייב משום צובע ... וכשיצא הדם חייב משום נטילת נשמה

[רמב"ם הלכות שבת פ"ח,ה"ט] שמנה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף, אבל שאר שקצים ורמשים אין להן עור, לפיכך החובל בהן פטור, ואחד החובל בכהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן חבורה ויצא מהם דם או שנצרך הדם אף על פי שלא יצא חייב.

[רמב"ם הלכות שבת פ"ט,ה"ג] הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב, ואין הצובע חייב עד

שיהא צבע המתקיים, אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחשת וצבעו פטור, שהרי אתה

מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום, וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור.

יש בתורה שלושה פסוקים הכתובים לעיל בהם מלת **וְעֵלֶת** – מוטעמת בטעם קדמא, כל כתוב וטעמו משמש לדרשה אחרת.

וְעֵלֶת – קדמא, ע"פ [שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב] קודם לשחיטה משקין בהמה במי סובין הגורמים לשער להזדקף, והיה קל יותר להסירו אחרי השחיטה.

תוספת של י.ש.א. ה"ו בענין טעם קדמא על **וְעֵלֶת**

[בבלי ביצה מא,ג] גמרא למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא. [רש"י] משום סרכא דמשכא - שתהא נוחה להפשיטה, שהוא נדבק יותר מדאי בבשר:

[רמב"ם פירוש המשניות] אין משקין ושוחטין את המדבריות כו' - ואמרו משקין להודיעך תועלת כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה, ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת.

הערה של י.ש.א. על הפירוש הנ"ל: הרמב"ם בביצה כותב רק הטעם סרכא דמשכא (סירכות בריאות). הרמב"ם בתמיד כותב רק טעם שיהיה נח להפשיט העור. הרב קאפח בתרגומו לפירוש המשניות מערבית לעברית, הביא במסכת הביא את שני הטעמים. ההת"ס מסכת ביצה מא, מסביר שבכבשים עד בני שנה לא מצויות סרכות, לכן התמיד ועוד קרבות צבור של כבשים מוגבלים לבני שנה.

[שו"ע יורה דעה - סימן לט] (יב) טוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה:

(יב) [שפתי כהן על יורה דעה - סימן לט] (לב) טוב להשקות כו'. כ"כ הכל בו קבלה מרבותיו ומאת זוכחי הזבח הבקי אין בהמה שלא

הושקתה מים קודם לשחיטה כולה מלאה סרכות דקות וקשות כו' ואמר הגאון אמ"ו ז"ל שני"ל שיצא להם זה ממאי דאמרינן בש"ס סוף ביצה (דף מ') ל"ל למימר משקים ושוחטים מלתא אגב אורחא קמ"ל דלישקיה אינש בהמתו והדר לשחוט משום סירכא דמשכא ופירשו רש"י והר"ן שתהא נוחה לפשוט שהעור נדבק ביותר בבשר ונראה שהם פירשו משו' סירכות דמנתקות מחמת השקאה וראיה מצאתי לדבריו ממאי דאיתא להדי' בהרי"ף דאי איכא סירכא משתמטא:

[הרב א"מ פרל ה"ו] רמז לריאות כ- [רמב"ם פירוש המשניות] נמצא באמצעות צירוף המלים **וְעֵלֶת אֵילִם** זו לזו **וְעֵלֶת אֵילִם** ואה"כ חילוק

אותיות **וְעֵלֶת אֵילִם** או **וְעֵלֶת אֵילִם** בשני סדר אותיות מתקבלת מלת ראת בכתוב חסר או מלת ריאת בכתוב חסר

הסבר [הרב עזריאל זילברברג ה"ו פוסק בעינינו כשרות בהמות]:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תפנית ההשקפה: אתחן, סליק = סוף-סוף – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשוי לגדול, יחור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מרכא – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – תיקש; השלישית; (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

לריאות בהמה יש 3 אונות בימין ו-2 אונות בשמאל. לדעת השו"ע סירכות בין האונות (נקרא כסידרן) מותרות בלי בדיקה ומיעוץ. אבל סירכות שלא כסידרן (מגב לגב של אונות) אסור לכולם. לדעת הרמ"א סירכה כסדרה גם כן אסורה. אבל הרמ"א אומר מה שמתירין סירכות במיעוץ ומישוש, זה מפני שסירכה אמיתית לא מתנתקת לעולם, ולכן מה שמנתקים ע"י מיעוץ ומישוש זה רק הפשטת ליהות ותו לא. לכן מה שמותר לנו לנתק הסירכות, אפילו שהן לא כסדרן, זה רק מפני שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות ותו לא.

סירכות דמנתקות מחמת השקאה אלו רירים על הריאה שהשקייית הבהמה קודם לשחיטה גורמת לניתוקן מעצמן מן הריאה בלי מגע יד הבודק. סירכות כאלו אינן סימן טריפה גם לבעל שו"ע.
 סירכות שמתנתקות במגע קל בעקבות השקייית הבהמה קודם לשחיטה אסורות לשו"ע ומותרות לרמ"א כי אלו אינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.
 סירכות שאינן מתנתקות אסורות לכולי עלמא.

לפיכך נסביר **אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – בכתוב הזה יש שתי תכונות, תבנית הטעמים דרגא תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (א), תבנית הטעמים **מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (ב)

תכונה (א) (קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, כאן סירכות בריאות בהמה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה שפוסלות בהמה) ללא השקייית הבהמה קודם לשחיטה, כתב הכל בו קבלה מרבתינו ומאת זובחי הזבח הבקיאין בהמה שלא הושקתה מים קודם לשחיטה כולה מלאה סרכות דקות וקשות (שלא מתנתקות) ולכן תפסל לדעת כולם. לדעת הרמ"א גם סירכות כסדרן (שבין האונות של הריאות) וגם סירכות שלא כסדרן (שעל גב האונות של הריאות)

תכונה (ב) (קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, כאן סירכות בריאות בהמה, שלא חלה עליהן ההלכה שפוסלות בהמה) ע"י השקייית הבהמה קודם לשחיטה טעם מלת **מְאָדְמִים** – תביר בתפקיד שיתמעטו הסירכות המתנתקות מעצמן מלפסול הבהמה, כדעת הרמ"א שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.

ובנוסף עליהם תבנית הטעמים של **וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – מרכא טפחא כיתור לרבות, תרמוז שיתמעטו גם הסירכות המתנתקות במגע קל מלפסול הבהמה כדעת הרמ"א מפני שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.

וְעֵרְתַּת – קדמא, ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח, ה"ט]** תנאי מוקדם לחיוב חבורה בשבת רק בבעל חיים שיש לו עור לענין שבת, כי בכך נצבע העור. ב-**[שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן קע"ד]** ואפשר דרש"י נקט משום צובע לחיבו לכולי עלמא. ולר' שמעון כיון דלא הוי מלאכה לגבי הדם שנצטרך ורק מראה. והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה (ט): ולא כרבי יהודה המחייב גם במלאכה שאינה צריכה לגופה, (שם, א), וכן משמע להדיא בירושלמי [נא ע"א] דאמר התם מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין ב-**וְעֵרְתַּת אֵילִם מְאָדְמִים**. אמר ר' יוסא דא אמרה העושה חבורה ונצטרך הדם חייב כו' המוציא דם חייב משום נטילת נשמה. הרי להדיא נצטרך הדם לא מחייב משום נטילת נשמה. רק משום צובע וכדעת רש"י הנ"ל:
וְעֵרְתַּת – קדמא, ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח, ה"ג]** תנאי מוקדם לחיוב צובע בשבת הוא שיהא הצבע מתקיים, כמו צביעה בדם צרור או יוצא של עורות לענין שבת.

וְעֵרְתַּת – קדמא, ענין של קדימה, בדרך דרש מפרש **כלי יקר** כי כשם שקדם מתן שקלי ישראל לשקלי המן להעביר הגזרה, כך גם מתן חמרי בנין המשכן (**שם' תרומה כה, ג**) (**שם' ויקהל לה, ה**) **זָהָב וְכֶסֶף וְנֶחֱשֶׁת**: ... **וְעֵרְתַּת אֵילִם מְאָדְמִים** מקדים וממתיק בהתאמה את גלויותי בבל, פרס, יון ואדום

כאן נעשה מעבר מלת **וְעֵרְתַּת** להמשך הכתוב בבעוד שני פסוקים שכתוב במ **אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים**.
בבלי שבת קז, ב ושאר שקצים כו'. הא הורגן - חייב, מאן תנא? אמר רבי ירמיה: רבי אליעזר היא, דתניא, רבי אליעזר אומר: ההורג כינה (הנבראת מן הזיעה ולא מפריה ורביה ויש לה נשמה) בשבת - כהורג גמל בשבת. מתקיף לה רב יוסף: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה, דאינה פרה ורבה. אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין - לא פליגי. ושניהם לא למדוה אלא מ-**אֵילִם**, רבי אליעזר סבר: כ-**אֵילִם**, מה **אֵילִם** שיש בהן נטילת נשמה - אף כל שיש בו נטילת נשמה (כמו הכינה שנבראת מן הזיעה). ורבנן סברי: כ-**אֵילִם**, מה **אֵילִם** דפרין ורבין - אף כל דפרה ורבה.

וְעֵרְתַּת – קדמא, בא מימי בראשית, וכשם שהוא פרה ורבה מימי בראשית כך כל השקצים ורמשים הפרים ורבים מימי בראשית.
וְעֵרְתַּת – קדמא התפקיד בא מימי קדם, מימי בראשית, ע"פ **[הכתוב והקבלה (שם' ויקהל לה, ה)]** הצובע משאיר דברים כברייתן רבי אליעזר סבר: כ-**אֵילִם**, מה **אֵילִם** שיש בהן נטילת נשמה - אף כל שיש בו נטילת נשמה. ורבנן סברי: כ-**אֵילִם**, מה **אֵילִם** דפרין ורבין - אף כל דפרה ורבה.

אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים – בכתוב הזה יש שתי תכונות, תבנית הטעמים דרגא תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (א), תבנית הטעמים **מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (ב)

תכונה (א) בעלי חיים בעלי עור לענין שבת. האלים מייצגים בעלי חיים טהורים שכולם בעלי עור, תחשים עשויים לייצג בעלי חיים לא טהורים בעלי עור, וביניהם שמונה שרצים.

ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח ה"ט]** שמנה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף, ... אחד החובל בהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן חבורה ויצא מהם דם או שנצטרך הדם אף על פי שלא יצא חייב. תכונה (א) **אֵילִם מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי עור לענין שבת ושעל כל פרט חלה אותה הלכה בקשר לנושא. חבלה בשבת בבעלי עורות לענין שבת שעשתה חבורה בין יצא הדם בין נצטרך גורמת לצביעה המתקיימת, וזה מל"ט מלאכות האסורות בשבת.

תכונה (ב) ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח ה"ט]** ... אבל שאר שקצים ורמשים אין להן עור, לפיכך החובל בהן פטור, ... תכונה (ב) **מְאָדְמִים וְעֵרְתַּת תְּחָשִׁים** – תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי עור לענין שבת ושחלקם ממועטים מההלכה בקשר לנושא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית ההשערות: אתנח, סליק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה, תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחוז נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

אפשר כי הכינה הנבראת מן הזיעה ולא מפריה ורביה והיא בעלת נשמה מרומזת ב-(בראשית א) פ [כ] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם
שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רִקיעַ הַשָּׁמַיִם: [כא] וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַתַּיִם וְהַיָּם וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ
הַחַיָּה וְהַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֶת כָּל-עוֹף עֹף לְמִינֵהוּ וַיַּבְרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:

פסוק (בר' א, כא) מכיל כמאמר [בבלי עבודה זרה גב] מקרני ראמים עד ביצי כנים, מן הבריות הגדולות עד הבריות הזעירות.

(בראשית א, כא) ... וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה וְהַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם

אם מלת לְמִינֵהֶם מתיחסת לא רק ל- וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה וְהַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם, אלא גם ל-הַמַּיִם אז אפשר לומר שהכתוב
שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם מתאר גם נוזלים שונים שבהם יכולים להתקיים יצורים חיים, היינו בעלי נשמה מסוג כלשהו. לכן אפשרית השרצת
כינה מן הזיעה שהיא נוזל. אנחנו לא מכירים יצור בגודל כינה שמתרבה שלא בפריה ורביה. אבל במחקרים שונים נצפו התרבויות באופנים אחרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות ההשקיות: אתנח, סלוק – סוף-פסוק – מגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמק = מרמק; רבוי; דרמק – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפמא – טפמא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרמק טפמא – קב' שעשייה לגדול, יחור רבות, מכל מקום; דרמק תביר טפמא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרמק תביר טפמא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מרמק-רב – מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחר נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בתצו – פסוק – היקש; השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל, תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, פור – דרוש בפסוק ריעון לנישא אחר בהלכה;

שמות ויקהל לה,א: אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן אֶת-אֱהֱלֹו וְאֶת-מִכְסְּהוֹ אֶת-קַרְסֵיוֹ וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיחֹו אֶת-עַמְדָּיו וְאֶת-אֲדָנָיו:

אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות המשכן ויריעות האהל קודם לסיום הקרשים. ראה הסבר מפורט ב-**שמות ויקהל לה,כה,כו**; המתחיל ב-**(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנְּשִׁים

שמות ויקהל לה,כה,כו:

[כהן] וְכָל-אִשָּׁה חַכְמַת-לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטְּנֵהָ אֶת-הַתְּחִלָּתַת וְאֶת-הָאֲדָנָיִםן אֶת-תּוֹלְעֵת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:

[כו] וְכָל-הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֹתָנָה בְּחַכְמָה טָווּ אֶת-הָעֵזִים:

[דבר מלכות פרו' ויקהל, התשע"ו, נקודות משיחות קודש, כרך ט"ז, עמוד 449] טוויית היריעות מעל העיזים. **(שמות ויקהל לה,כב)** וּבְצַלְאֵל בְּ-נְאוֹרֵי בְּ-חֵיוֹר לְמַשָּׁה יְהוֹנָה עֲשֶׂה אֶת-פְּלִאֲשֶׁר-צָנָה ה' אֶת-מִשְׁחָה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני. נכי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן; אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו; אמר לו: כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא; אמר לו משה: בצל אל היית כי בוודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים **(ראה ברכות נה,א)**.
 פירוש מ-**[משיחות קודש]** אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו', כי משה ציווה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן. אמר לו בצלאל, מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו... וכן עשה **(ל"ח,כ"ב. ובפירושו רש"י)**
 יש לעיין, דאם היו צריכים לבנות המשכן כ"מנהג העולם", מדוע עשו את היריעות תחילה ואח"כ את הקרשים דלא כמנהג העולם שבונים את קירות הבית, ורק אח"כ את גגו **(וראה גם רבותינו בעלי התוספות ויקהל ל"ו, י"ד, ועוד)** ?
 ויש לתרץ בפשטות:

על הפסוק **(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֹתָנָה בְּחַכְמָה טָווּ אֶת-הָעֵזִים: פירש רש"י "היא היתה אומנות יתרה, שמעל העיזים היו טוויין אותן". וכן פירש רש"י במסכת שבת **(ע"ד, ב דיבור המתחיל- ד"ה שטרף)** "קרא קדיש, טוו את העיזים, בגופן של עיזים משמע". והיינו שהביאו הנשים את העיזים כשהצמר טווי על גופם ממש.

ואם כן מובן מעצמו, שמצד צער בעלי-חיים, לא היה אפשר להשהות את העיזים עם הטווייה על גביהם עד שיסיימו לבנות את הקרשים, ולכן היו מוכרחים לעשות את היריעות מיד אחרי שטוו אותן.

העבודה חולקה בין אומנים בנושאים שונים, והנשים הטוות הקדימו לסיים טוויית חוטי האהל **(המכסה על המשכן (יריעות המשכן))** לכן אפשר היה לארוג את יריעות האהל לפני סיום הקרשים עליהם הונחו המשכן והאהל ועורות האלים ועורות התחשים. **(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנְּשִׁים – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות האהל לפני הקרשים.

מוצע לומר שלא רק יריעות האהל קדמו לקרשים אלא שגם טוויית חוטי הצמר של כבשים ליריעות המשכן קדמו לקרשים.

את זה נלמד מ-**(שמות ויקהל לה,א)** אֶת-הַמְשַׁכֵּן אֶת-אֱהֱלֹו וְאֶת-מִכְסְּהוֹ אֶת-קַרְסֵיוֹ וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיחֹו אֶת-עַמְדָּיו וְאֶת-אֲדָנָיו:

אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות המשכן כמו הקדמת סיום יריעות האהל קודם לסיום הקרשים. יריעות המשכן הן מצמר והן חלק מן המתואר ב-**(שמות ויקהל לה,כה)** וְכָל-אִשָּׁה חַכְמַת-לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטְּנֵהָ אֶת-הַתְּחִלָּתַת וְאֶת-הָאֲדָנָיִםן אֶת-תּוֹלְעֵת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:

(שמות ויקהל לו,יב) חֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עֲשֶׂה בְּיָרֵיעָה הָאֶהֱלָה – זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה ממין הענין מהענין, ללמד ש-**(שמות ויקהל לו,יא)** לְלֹאֵת תְּחִלָּתַת לא היו ממש על שפת היריעה האֶהֱלָת מְקַצָּה בְּמַחְבְּרַת אלא מעט פנימה, ואז החיבור ע"י הקרסים הביא למשכן להיות אחד לאחד רוחו ככתוב ב**(שמות ויקהל לו,יב)** וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי וְגַב וַיַּחְבֵּר אֶת-הַיָּרֵיעֹת אֶחָת אֶל-אֶחָת בְּקַרְסִים וַיְהִי הַמְּשַׁכָּן אֶחָד: מתבנית הטעמים של **(שמות ויקהל לו,יא)** וַיַּעַשׂ לְלֹאֵת תְּחִלָּתַת – אולא-גרש מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, נלמד כי כשם שעשו את הלולאות של מחברת יריעות המשכן מעט פנימה ולא בשפת המחברת כך גם עשו את לולאות מחברות האהל מעט פנימה וזה יבאר כיצד לא היה רוח בין שתי מחברות האהל ככתוב ב-**(שמות ויקהל לו,יז,יח)** **[יח] וַיַּעַשׂ לְלֹאֵת חֲמִשִּׁים עַל שֵׁפֶת הַיָּרֵיעָה הַקְּרִיצָנָה בְּמַחְבְּרַת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עֲשֶׂה עַל שֵׁפֶת הַיָּרֵיעָה הַחֲבֵרַת הַשָּׁנִית: [יח] וַיַּעַשׂ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת-הָאֶהֱלָה לְהֵלֵת אֶחָד: וצ"ע מה מלמד **(שמות ויקהל לו,יז,יח)** **[יח] וַיַּעַשׂ לְלֹאֵת חֲמִשִּׁים** – אולא-גרש מונח רביע**

שמות ויקהל לה,ט: אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד לְשִׁרְתַּת בְּקֹדֶשׁ אֶת-בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת-בְּנֵי בְנָיו לְכַהֵן:

[תורה שלמה סא – מדרש הגדול] אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד אלו בגדי כהונה משמשין בהן

במקרה ויש אימריין אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד אלו שבעה בגדים שפורשין על גבי הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי השרת בדרך בשעת משוי, אֶת-בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ אלו בגדי כהונה. הרי אלו תשעה ושלישים צוויין כנגד תשעה ושלישים אבות מלאכות שנאסרו בשבת. **אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד** זה שנאמר **(שמו' תצ' כח, ב)** וְעֲשִׂיתָ בְּגֵדֵי-קֹדֶשׁ וגו' הרי אלו תשעה ושלישים צוויים שמע משה מפי קודש וכמותן צוה משה את ישראל, לא הוסיף ולא גרע ועליו הוא אומר **(במ' בהע' יב, ז)** בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: שלא הוסיף ולא גרע בעשיית המשכן. מנין למדרש הגדול לומר מתוך שדן בבגדי השרד ובגדי הכהנים "הרי אלו תשעה ושלישים צוויין כנגד תשעה ושלישים אבות מלאכות שנאסרו בשבת" ?

בפרשת תרומה ופרשת תצוה ובפרשת כי תשא אתה מוצא הרבה מעבר ל"ט צוויין הקשורים לבנין המשכן לבגדי הכהנים, לכהונתם הפותחת בחנוכת המשכן. מתוך דברי ה-**[מדרש הגדול]** שנאמר **(שמו' תצ' כח, ב)** וְעֲשִׂיתָ בְּגֵדֵי-קֹדֶשׁ וגו' הרי אלו תשעה ושלישים צוויים שמע משה מפי קודש, מוצע לומר שהרמז לשיעור ל"ט צוויין נמצא בטעמים מונח תרסא (=תלישא-קטנה) בתפקיד שיעור הצוויין והבחניה הנעלה שלהם לשמירת שבת ויום טוב במלים הַקָּרָב אֵלֶיךָ בפסוק הקודם הפותח את מני הכהנים **(שמו' תצ' כח, א)** **(א) וְאֹתָהּ הַקָּרָב אֵלֶיךָ אֶת-אֶהֱרֹן אֹחִיךָ וְאֶת-בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֵי אֶהֱרֹן גֹּבַב וְאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן:**

אמנם בפרשת תצוה עצמה הסברנו את טעמי הַקָּרָב אֵלֶיךָ – מונח תרסא כעין שני תרסא, בדרך אגדה: הַקָּרָב אֵלֶיךָ – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא. תרסא בתפקיד בחינה נעלה ובתפקיד מחיצה להחזיר את אהרן בעל הבחינה הנעלה אל מחיצת הקודש שהתרחק מהבחינה הנעלה וממחיצת הקודש בנסותו למנוע את העם מעבודה זרה ויצא העגל, וגם הסברנו בדרך הלכה: הַקָּרָב אֵלֶיךָ – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא. תרסא אחת בתפקיד שיעור מים בכיור, תרסא אחת בתפקיד שיעור מראה מים בכיור ולנטילה בכלל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תמצית ההשערות: אתנח, סליק = סוף-פסוק – מגביל – מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרקא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מועט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרקא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרקא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרקא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב – מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

אבל בעקבות הדרשה של ה-[מדרש הגדול] אפשר שהפיתרון הנכון הוא בשיעור ל"ט הצוויין ובהינתם הנעלה לשמירת שבת ויום טוב. ואילו דברים הקשורים למי הכיור ונטילה נלמדים מפרשות הכיור החל ב-(שם' תשא לז), וב-(שם' פק' מ, ל)

[תורה תמימה = ת"ת] (שם' ויקהל לה, יט) אַתְּ-בִּנְיָ הַשְּׂרָד – א"ר חמא בר חנינא, מאי דכתיב אַתְּ-בִּנְיָ הַשְּׂרָד לְשֶׁרֶת בַּקֶּדֶשׁ, אלמלא בגדי כהונה לא נשתיירו משונאיהם של ישראל שריד ופליט⁶ [יומא ע"ב ב']:

[ת"ת הערה י] לישנא מעליא כלפי ישראל נקט, ודריש שְׂרָד מלשון שריד. ונראה דקשה לו למה לא כלל אותם בשם בִּנְיָ הַקֶּדֶשׁ שבסמוך בפסוק, ופירש"י⁷ (ט: יומא עב, ב) אלמלא בגדי כהונה שעל ידיהם מקריבין קרבנות שמכפרין על ישראל, עכ"ל, ולכאורה קשה למה לא פירש פשוט דבגדי כהונה עצמן מכפרין כדאיתא בזבחים [פ"ח ב'], וי"ל דהוכרח לפרש כן משום דקשה ליה מה שאמר אלמלא בגדי כהונה וכו', דמה בכך אלמלא הבגדים הא הקרבנות עצמן מכפרין, ולכן פירש משום התכלית הבא ע"י בגדי כהונה דהיינו הקרבנות:

אַתְּ-בִּנְיָ הַשְּׂרָד – מהו לשון שרד, א"ר שמואל בר נחמני, בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהם ומשרדין מהם כלום, ומאי היא – מעשה מחט⁸ [יומא ע"ב ב']:

[ת"ת הערה יא] ר"ל כשהיו חותכין אותן בגרדין שלהן מתוך כלי אריגתן היו עושין כברייתן חלולין כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן ואותו שיוור היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט. ואף על פי דבגדי כהונה בכלל אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג כדכתיב (שם' תצ' כח, לב) מַעֲשֵׂה אֲרָג, אך הכא איירי לענין הבית יד שלהם והוא נארג בפני עצמו ומתחבר ונדבק עם הבגד, וגו': (ט: מכנסיים בחלק המותן עד הרגליים כעין צנור אחד וממשיכים לחלק הרגליים כעין שני צנורות, כותנת כעין צנור אחד ואת בתי הידיים (=שרוולים) שני צנורות הנארגים בנפרד ומשאירים בהם חוטים לא ארוגים ואותן מחברים במחט לגוף הכותנת).

אַתְּ-בִּנְיָ – מקף בתפקיד רב-משמע (א) יריעות לכסוי כלי המשכן בשעת המסעות (ב) בגדי כהונה שרק כאשר הכהנים לבושים בהם עבודת המשכן והמקדש כשרה וזה מעשה הקרבנות למיניהם והעבודות התומכות במעשה הקרבנות.
 אַתְּ-בִּנְיָ הַשְּׂרָד – מרקא טפחא בתפקיד יתור לרבות, אפשר במשמעות של קבוצת פרטים העשויה לגדול וזה בא ללמד על הכנת בגדי מסעות ובגדי עבודת כהנים מראש כדי שלא תהיה הפסקה בעבודה או עיכוב במסע.

(שם' תצ' כח, לב) וְהָיָה פִּירְאֵשׁוֹ פְּתוּכֹ שְׁפָהּ וְהָיָה לְפָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּפִי תַּחְרָא וְהָיָה לֹא יִקְרַע:

(שם' פקודי לט, כב) וַיַּעַשׂ אֶת־מַעֲוֵיל הָאֶפֶד מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת:

(שם' פקודי לט, כז) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפְּתִיחַ שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאֶהָרן וּלְבָנָיו:

[בבלי זבחים פח, א] ... ת"ר: בגדי כהונה אין עושין אותם מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר: (שם' תצ' כח, לב) מַעֲשֵׂה אֲרָג; נתגעלו, אין מכבסין לא בנתר ולא באהל. הא במים מכבסין? אמר אביי, ה"ק: הוגעו במים – מכבסין אותו בנתר ואהל, [בבלי זבחים פח, ב] הוגעו לנתר ואהל – אף במים אין מכבסים. ויש אומרים: אין מכבסין אותן כל עיקר, שאין עניות במקום עשירות.

[רש"י בבלי זבחים פח, ב] הוגעו למים – כלומר אם היה גיעולן מועט ולא הזקיין אלא לכיבוס מים מכבסים אותן אף בנתר ואהל. הוגעו לנתר ואהל – שנתגעלו גיעול רב שהגיעו לזיקק לכיבוס נתר ואהל תו לא מתקן להו כלל. אף במים – לאו לרבותא הוא אלא למימרא דנתר ואהל דנקט לאו לענין כיבוס נקט דהיכא דאסור אסור לגמרי והיכא דשרי לשרי לגמרי אלא לענין גיעול נקט ליה וה"ק (והכי קאמר) נתגעלו אין מכבסין אותו כלל אם הזקקו לנתר ואהל.

לפי פ' רש"י יש הגבלות אחדות על נקיון בגדי כהונה. בלכולך מועט שמספיק בבגדים לא של כהנים נקיון בנתר ואהל אז מנקים במים. אבל אם הזקקו לנתר ואהל אז אין מכבסים אותם כלל ולא משתמשים בהם שוב לעבודה. זה מתאים לתבנית הטעמים של (שם' פקודי לט, כב) מַעֲשֵׂה אֲרָג מונח אתנח כרבו הגבלות וגם של (שם' פקודי לט, כז) מַעֲשֵׂה אֲרָג מונח אתנח כרבו הגבלות.